

Back to the future: Πόλεμος, εξορύξεις, αγωγοί και rafale

Του Πέτρου Ψαρρέα

Η πρόσφατη Διάσκεψη του ΟΗΕ για την κλιματική Αλλαγή - COP27 -, τρεις δεκαετίες μετά τη Διάσκεψη του Ρίο, έλαβε χώρα σε συνθήκες που ίσως εγκαινιάζουν μια νέα περίοδο. Δύο και πλέον χρόνια μετά την εμφάνιση της πρώτης πανδημίας του 21^{ου} αι. που συντάρραξε τον κόσμο αλλά και τη λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος, ακολούθησε το ξέσπασμα του πολέμου σε μια μεγάλης κλίμακας πολεμική σύρραξη με διεθνή διάσταση. Ταυτόχρονα, η ενεργειακή κρίση, η απειλή εκτεταμένων επισιτιστικών κρίσεων στον παγκόσμιο Νότο, η επανεμφάνιση πληθωριστικών πιέσεων και βεβαίως η κλιματική κρίση η οποία παροξύνεται ανεξέλεγκτα, σκιαγραφούν ορισμένα κύρια χαρακτηριστικά της συγκυρίας. Την ίδια στιγμή, στην Ελλάδα, σε ένα περιβάλλον σκανδάλων, εκτεταμένης διαφθοράς, εκτροπής, ακραίας όξυνσης των ανισοτήτων, κατεδάφισης κάθε κοινωνικού δικαιώματος, περαιτέρω συρρίκνωσης του δημόσιου χώρου και των κοινωνικών αγαθών και δικαιωμάτων και φυσικά παρόξυνσης της καταστολής και την κρατικής αυθαιρεσίας έχουμε την, εκ νέου, αναβίωση του εγχωρίου προγράμματος εξορύξεων υδρογονανθράκων και της οργιώδους προπαγάνδας που διαρκώς το συνοδεύει.

Σε αυτό το πλαίσιο εκκινούμε από το μέγεθος της αποτυχίας και τώρα της πραγματικής οπισθοχώρησης, των όποιων, ακόμα και αυτών των διακηρυκτικών, στοχεύσεων των αστικών τάξεων και κρατών για την ανάσχεση της κλιματικής κρίσης. Σήμερα, οι διεθνείς διασκέψεις πραγματοποιούνται και σε χώρες με δικτατορικά καθεστώτα, τα λόμπι των ορυκτών καυσίμων σπάνε σε συμμετοχή το ένα ρεκόρ μετά το άλλο, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου εξακολουθούν να αυξάνονται, την ίδια στιγμή που οι συνέπειες της κλιματικής κρίσης πλήττουν με διαρκώς μεγαλύτερη ένταση τους/τις φτωχούς/ες του παγκόσμιου Νότου και την κοινωνική πλειοψηφία των χωρών του Βορρά.

Εστιάζουμε στην καταλυτική επίδραση του πολέμου, επιχειρώντας να δείξουμε ότι είναι ο παράγοντας εκείνος που αναδιατάσσει τις προτεραιότητες των κυρίαρχων τάξεων και των κρατών. Αποτελεί τη συνθήκη που θέτει σε απόλυτη προτεραιότητα την άμεση ανάγκη αύξησης της παραγωγής ενέργειας τόσο από ορυκτά καύσιμα, όσο και από μεγάλης κλίμακας τεχνολογίες ΑΠΕ, αλλά ακόμα και από πυρηνική ενέργεια, βάζοντας επί της ουσίας στο περιθώριο τους όποιους, έστω ρητορικούς, στόχους για την ανάσχεση της κλιματικής κρίσης, για την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα αλλά και για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας. Επιπροσθέτως, η ραγδαία όξυνση των ιμπεριαλιστικών

ανταγωνισμών, η εξοπλιστική φρενίτιδα και η ενίσχυση των εθνικισμών εξοστρακίζουν την όποια πιθανότητα ελάχιστης διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση του παγκόσμιου προβλήματος της κλιματικής κρίσης.

Υπό αυτό το πρίσμα, εξετάζουμε τα χαρακτηριστικά της νέας αναβίωσης του εγχώριου εξορυκτικού προγράμματος επιδιώκοντας την αποδόμηση των προπαγανδιστικών επιχειρημάτων που κατασκευάζει ο επίσημος λόγος και έχουν κατακλείσει για ακόμα μια φορά τη δημόσια σφαίρα, αποτελώντας ταυτόχρονα το αναγκαίο δυναμικό υλικό υπόστρωμα της ενίσχυσης του εθνικισμού και της πολεμοκάπηλης ρητορικής καθώς επίσης και της παρόξυνσης των ανταγωνισμών στην Ανατολική Μεσόγειο. Σε αυτή μας την προσπάθεια πρέπει εξ αρχής να τονίσουμε ότι εξαιρούμε κομβικές πλευρές της αντι-εξορυκτικής ατζέντας, εστιάζοντας σε αυτή καθαυτή την επίσημη προπαγάνδα και στο περιεχόμενό της. Τέλος, σημειώνουμε την κρίσιμη και αναγκαία στη συγκυρία οργανική σύνδεση του αντιπολεμικού με το αντι-εξορυκτικό κίνημα .

Πίνακας Περιεχομένων

Back to the future: Πόλεμος, εξορύξεις, αγωγοί και rafale	1
«... Που είναι ο αγαπημένος μου δικτάτορας...»	6
Ενέργεια, περισσότερη ενέργεια...μαύρη, πράσινη και με μπλε κόκκους	8
Το ισοζύγιο άνθρακα και οι νέες εξορύξεις	15
Τα σχέδια που μπαίνουν στο συρτάρι, πολύ συχνά ξαναβγαίνουν	20
Και έτσι ξαφνικά, (ξανα-) πλημμυρίσαμε στο πετρέλαιο και στο αέριο	26
Από την έναρξη των ερευνών έως την ενεργειακή αυτονομία μια δήλωση δρόμος	28
Χορός Δισεκατομμυρίων... 250€ δις!	34
Από τα 250€ δις στη...μίζερη πραγματικότητα	39
Όχι στις εξορύξεις υδρογονανθράκων. Να μείνουν στο υπέδαφος	45

Η ετήσια, 27^η κατά σειρά, Διάσκεψη των Συμβαλλόμενων Μερών (COP) της Σύμβασης Πλαισίου των ΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC), ως γνωστόν, πραγματοποιήθηκε στο Σαρμ Ελ Σείχ της Αιγύπτου. Τριάντα, μόλις, χρόνια από τη Διάσκεψη των Η.Ε., στο Ρίο (1992) όπου αποφασίστηκε, μεταξύ άλλων, η UNFCCC ή αλλιώς «σύμβαση του Ρίο», φαίνεται ότι, πλέον, δεν υπάρχει περιθώριο για ηχηρές διαψεύσεις στις διασκέψεις των ισχυρών του πλανήτη για το κλίμα. Γι' αυτό, φέτος, δεν τηρήθηκε ούτε το «πρωτόκολλο» δημιουργίας των αναμενόμενων προσδοκιών ώστε αυτές να διαψευστούν. Ίσως και αυτό να αποτελεί μια κάποια αρχή...

Η συνδιάσκεψη ολοκληρώθηκε έχοντας μάλλον αρνητικό πρόσημο. Με άλλα λόγια τη θέση της μέχρι τώρα καταγγελλόμενης τραγικής αδράνειας προηγούμενων διασκέψεων κατέλαβε η οπισθοχώρηση. Χωρίς να υπεισέλθουμε στην ανάλυσή των αποτελεσμάτων της σταχυολογούμε απλώς ορισμένα ενδεικτικά σημεία. Το μόνο νέο ήταν μια αόριστη συμφωνία, επί της ουσίας δήλωση προθέσεων, για τη δημιουργία ενός ταμείου ειδικού σκοπού, σε εθελοντική βάση, προκειμένου να καλύπτονται «απώλειες και ζημιές» των πιο ευάλωτων στην κλιματική αλλαγή χωρών, χωρίς να υπάρχει τίποτα το δεσμευτικό. Η

περαιτέρω επεξεργασία, αποσαφήνιση και έγκριση του τρόπου λειτουργίας του ταμείου μετατίθενται για την επόμενη COP28 που θα διεξαχθεί σε ένα χρόνο - τέλη του 2023 – στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ)! Στην απόφαση για το ταμείο αναφέρεται ότι εγκαθιδρύεται μια «μεταβατική επιτροπή προκειμένου που θα προτείνει λειτουργικές ρυθμίσεις χρηματοδότησης οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις απώλειες και στις ζημιές και στο ταμείο που ιδρύθηκε παραπάνω [...]», ενώ επίσης στο πλαίσιο αυτό καλούνται «διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί να εξετάσουν, κατά τις Εαρινές Συναντήσεις του 2023 της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, την πιθανότητα να συνεισφέρουν στους τρόπους χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων νέων και καινοτόμων προσεγγίσεων [...]»¹. Βεβαίως, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν λαμπρή πορεία στην παροχή βοήθειας στις χώρες του παγκόσμιου Νότου. Ας μην ξεχνάμε ότι έχουν ήδη περάσει δεκατρία χρόνια από το στόχο που είχε τεθεί, στην COP15 της Κοπεγχάγης, το 2009 για παροχή από τις «αναπτυσσόμενες» προς τις «αναπτυσσόμενες» χώρες 100 δις ετησίως, από το 2020, ο οποίος δεν έχει βεβαίως ακόμα ικανοποιηθεί, όπως άλλωστε σημειώνεται και στην πρόσφατη απόφαση, ενώ η προθεσμία έχει ήδη μετακινηθεί στο 2025. Έτσι, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία του παγκόσμιου πληθυσμού βυθίζεται στην κλιματική κρίση και τις συνέπειες της, μόνο οι πρόσφατες πλημμύρες στο Νότιο Πακιστάν εκτόπισαν 32 εκατ. ανθρώπους, οι ισχυροί του κόσμου αναζητούν μηχανισμούς για να ελεήσουν τους φτωχούς και να ευεργετήσουν με φιλανθρωπία όσους/ες οι ίδιοι καταστρέφουν. Πολύ σημαντικό είναι ακόμα το γεγονός ότι κανένας νέος στόχος δεν προσδιορίστηκε για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής, τον περιορισμό της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (GHG's), την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, απλώς επαναλαμβάνονται όσο πιο αφηρημένα, αόριστα και τυπικά γίνεται οι διαπιστώσεις προηγούμενων συνόδων και εκθέσεων (για παράδειγμα para. 4 & 11).² Δύο ακόμα στοιχεία είναι δηλωτικά ότι πραγματικά βρισκόμαστε μπροστά σε μια υποχώρηση από την ήδη τραγική κατάσταση που επικρατούσε. Σε κανένα σημείο του προσχεδίου απόφασης, που έχει δοθεί στη δημοσιότητα, δεν αναφέρονται το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Οι μόνες παραχωρήσεις που έγιναν από το ισχυρότατο λόμπι των ορυκτών καυσίμων, που είχε καθοριστική παρουσία, ήταν μια αναφορά στον άνθρακα και άλλη μια στα ορυκτά καύσιμα που αναφέρεται όμως, προσοχή, στην «[...]

¹ UNFCCC (20 November 2022), *Funding arrangements for responding to loss and damage associated with the adverse effects of climate change, including a focus on addressing loss and damage*. Decision -/CP.27 -/CMA.4, pp. 2 & 3

<https://unfccc.int/documents/624440>

² UNFCCC., (20 November 2022), *Sharm el-Sheikh Implementation Plan*. Decision -/CP.27

<https://unfccc.int/documents/624444>

κατάργηση των αναποτελεσματικών επιδοτήσεων των ορυκτών καυσίμων[...] (Ibid. para. 13)». Φυσικά τίποτα δεν προβλέπεται, για δεσμεύσεις, χρονοδιαγράμματα και μηχανισμούς εφαρμογής. Ακόμα πιο ανησυχητικό, όπως έχει ήδη εκτενώς σημειωθεί, είναι το γεγονός ότι στο κεφάλαιο για την ενέργεια και όχι μόνο, εισάγεται ο ασαφής όρος της ενέργειας «χαμηλών εκπομπών» που πρέπει να ενισχυθεί μαζί με τις ανανεώσιμες πηγές, που πιθανώς αφορά στο φυσικό αέριο, το οποίο προωθείται ως «αθώο» μεταβατικό καύσιμο-γέφυρα ή ακόμα και στην πυρηνική ενέργεια.

Τα παραπάνω δεν ήταν καθόλου αναπάντεχα καθώς έχουμε ήδη εισέλθει σε μια περίοδο - αν όχι εποχή - πολέμων, κατά την οποία οι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί κορυφώνονται σε βαθμό εκρηκτικό, με κύρια εστία την πλήρους κλίμακας πολεμική αναμέτρηση στην Ουκρανία. Αντίπαλα ιμπεριαλιστικά μπλοκ διαμορφώνονται, διευρύνονται, αναζητούν συμμαχίες. Οι οξυμένοι αυτοί ανταγωνισμοί εκφράζονται με ιδιαίτερη ένταση στον κομβικό τομέα της ενέργειας και εκτείνονται από τον έλεγχο των πηγών, των δρόμων μεταφοράς, των ενεργειακών υποδομών και του εφοδιασμού έως την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και την ανεύρεση νέων κοιτασμάτων ορυκτών καυσίμων. Οι ανταγωνισμοί αυτοί συνδέονται και με τη διαρκή αύξηση στην παγκόσμια συνολική ζήτηση ενέργειας ως αποτέλεσμα του δομικού παραγωγισμού, της διαρκούς αύξησης και της συσσώρευσης που αποτελούν ειδοποιά χαρακτηριστικά του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, που με τη σειρά τους αποτελούν και την κύρια παράμετρο πρόκλησης της κλιματικής κρίσης. Η αύξηση αυτή που καθοδηγείται από τον διεθνή ανταγωνισμό στην βιομηχανική παραγωγή, στους εξοπλισμούς, στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, στην εξασφάλιση ασφάλειας εφοδιασμού κ.α. και όχι βέβαια από την οικιακή κατανάλωση των νοικοκυριών της μεγάλης κοινωνικής πλειοψηφίας (η οποία έπεται ως συνεπακόλουθο) στην οποία εκβάλλει η ενεργειακή φτώχεια, γίνεται φανερή από τα στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (IEA). Σύμφωνα λοιπόν με πρόσφατες προβλέψεις και στοιχεία του καλοκαιριού, παρόλη την αύξηση τιμών στην ενέργεια και ιδιαίτερα στην Ευρώπη, που πήρε εκρηκτικά χαρακτηριστικά μετά το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία και την παγκόσμια ενεργειακή κρίση που έχει προκληθεί, η αύξηση της ζήτησης για ηλεκτρική ενέργεια αναμένεται να κινηθεί στο 2,4% το 2022, μετά το 6% του 2021 (πρώτος χρόνος rebound μετά τα lockdowns της πανδημίας), ευθυγραμμιζόμενη με το μέσο όρο της ετήσιας αύξησης της πενταετίας που προηγήθηκε της πανδημίας.³ Παρότι η έκθεση προβάλλει διαφορετικές εμφάσεις, τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι η τάση αύξησης είναι τόσο ισχυρή που δεν ανακόπτεται ούτε από την κατακόρυφη αύξηση των τιμών, τα προβλήματα εφοδιασμού, τις κυρώσεις κλπ. Σε άλλη ανακοίνωσή του

³ IEA (2022), Electricity Market Report - July 2022, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/electricity-market-report-july-2022>, License: CC BY 4.0

ο (IEA), στα τέλη Αυγούστου, τονίζει ότι οι κρατικές επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων σε 51 κράτη διπλασιάστηκαν το 2021 έναντι του 2020 καθώς οι τιμές ανήλθαν (μετά την ανάκαμψη που ακολούθησε της πανδημίας) στα 697,2\$ δις, ενώ οι επιδοτήσεις στην κατανάλωση αναμένεται να αυξηθούν ακόμα περισσότερο το 2022.⁴ Φυσικά, σε αυτές τις επιδοτήσεις δεν συμπεριλαμβάνονται οι αρνητικές εξωτερικές οικονομίες, δηλαδή το περιβαλλοντικό κόστος από τον κύκλο ζωής - από την εξόρυξη έως την καύση - των ορυκτών καυσίμων (αν είναι δυνατό και ακριβές αυτό να αποτιμηθεί χρηματικά, που υποστηρίζουμε ότι δεν μπορεί, αλλά δεν είναι της παρούσης). Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (το πολύ γνωστό μας IMF) αποτιμά τις έμμεσες αυτές επιδοτήσεις των αρνητικών εξωτερικών οικονομιών στα 5,9\$ τρις ετησίως!

«... Που είναι ο αγαπημένος μου δικτάτορας⁵...»

Την ίδια στιγμή, κορυφαία καπιταλιστικά θεάματα⁶ (Μουντιάλ στο Κατάρ, F1 στη Τζέντα), αλλά και μια από τις κορυφαίες διεργασίες του ΟΗΕ (COP27 Αίγυπτος) που τυπικά ελέγχονται από τις φιλελεύθερες καπιταλιστικές δημοκρατίες, των δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών, αρχίζουν πλέον να λαμβάνουν χαρακτήρα ιλαροτραγωδίας, τέτοιας που σε κάποιες περιπτώσεις η ειδησεογραφία συγχέεται με μια τραγική φάρσα. Η Ελληνική κυβέρνηση προτίθεται να μη χάσει ευκαιρία για νέα μεγαλεία και προωθεί κοινή πρόταση διοργάνωσης του Παγκοσμίου Κυπέλλου του 2030 με τη Σαουδική Αραβία και την Αίγυπτο⁷!

Το γεγονός ότι η Διάσκεψη του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή έλαβε χώρα σε μια δικτατορία είναι δηλωτικό των χαρακτηριστικών της περιόδου την οποία διανύουμε. Με τη διάσκεψη επιχειρήθηκε ένα

⁴ <https://www.iea.org/news/support-for-fossil-fuels-almost-doubled-in-2021-slowng-progress-toward-international-climate-goals-according-to-new-analysis-from-oecd-and-iea>

⁵ Ο Τραμπ αναζητεί τον πρόεδρο της Αιγύπτου αλ Σίσι σε επίσημη συνάντηση το 2019.

<https://www.wsj.com/articles/trump-awaiting-egyptian-counterpart-at-summit-called-out-for-my-favorite-dictator-11568403645>

⁶ Ο καταγεγραμμένος απολογισμός των 6750 νεκρών μεταναστών εργατών στα εργοτάξια του Κατάρ όπου θα διεξαχθεί το παγκόσμιο κύπελλο ποδοσφαίρου φαίνεται ότι δεν θα είναι ο τελικός, ενώ οι γυναίκες που χρειάζονται ιατρική περίθαλψη δεν θα ρωτούνται αν είναι παντρεμένες.

<https://www.amna.gr/sport/article/685894/Choris-erotiseis-prosopikou-charaktira--i-iatriki-perithalpsi-sto-Katarrn>
<https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/23/revealed-migrant-worker-deaths-qatar-fifa-world-cup-2022>

⁷ https://www.efsyn.gr/politiki/kybernisi/359251_sto-stohastro-i-ellada-gia-tin-protasi-syndiorganosis-toy-moyntial-me-ti

<https://www.skai.gr/news/sports/mountial-2030-ellada-saoudiki-aravia-kai-aigyptos-tha-katathesoun-aitima>

greenwashing για ένα από τα πιο καταπιεστικά καθεστώτα στον κόσμο, ένα αστυνομικό κράτος, με κατ' εκτίμηση 60.000 πολιτικούς κρατούμενους/ες⁸. Φυσικά, η διάσκεψη πραγματοποιήθηκε υπό καθεστώς απόλυτου ελέγχου, απαγόρευσης διαδηλώσεων, εγχώριων και όχι μόνο ακτιβιστών/στριών⁹ και λογοκρισίας.

Δυστυχώς, αντίστοιχες διασκέψεις έχουν συχνά μετατραπεί σε πλυντήριο πράσινου ξεπλύματος για κράτη, ηγέτες και καθεστώτα, αλλά ακόμα και για τις μεγάλες πολυεθνικές των ορυκτών καυσίμων οι οποίες κάνουν διαρκώς εντονότερη την παρουσία τους στο προσκήνιο, με πράσινες στρατηγικές μετάβασης και ισχυρή παρουσία στη διαμόρφωση των τελικών ισορροπιών.

Ηχηρό παράδειγμα περάσματος στο προσκήνιο, των εταιρειών ορυκτών καυσίμων, είχε αποτελέσει η COP19 στην Πολωνία όπου απέναντι ακριβώς από την Διάσκεψη των ΗΕ για το Κλίμα και με αφορμή αυτή, διοργανώθηκε η διεθνής σύνοδος «Άνθρακας και Κλίμα» υπό την αιγίδα της World Coal Association (WCA) και του Πολωνικού Υπουργείου Οικονομικών η οποία συγκέντρωσε αντιπροσωπείες των μεγαλύτερων ομίλων παραγωγής και κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων. Στην COP27 στην Αίγυπτο το λόμπι των εταιρειών ορυκτών καυσίμων αριθμούσε 636 μέλη (λομίστες/τριες), 100 περισσότερους/ες από πέρυσι, - COP26. Οι 70 από αυτούς/ες συνδέονταν με εταιρείες ορυκτών καυσίμων από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ), 7^η στην κατάταξη χώρα αναφορικά με τα αποθέματα πετρελαίου, στην οποία θα πραγματοποιηθεί η επόμενη διάσκεψη του χρόνου - COP28 -.

Σημαντικό είναι επίσης να υπενθυμίσουμε το γεγονός ότι η περιβόητη συμφωνία του Παρισιού COP21 με τη ρητορική υιοθέτηση του περιορισμού της ανόδου της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κάτω από τους 2°C με στόχο τους 1,5° C έως το 2100, προέβλεπε την αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου GHGs έως το 2030, ενώ στο κείμενο των 32 σελίδων δεν περιλαμβανόταν ο όρος «ορυκτά καύσιμα»¹⁰!

⁸ Klein N., October 7 2022, *From Blah, Blah, Blah to Blood, Blood, Blood. Holding the COP27 Summit in Egypt's Police State Creates a Moral Crisis for the Climate Movement*, The Intercept.

<https://theintercept.com/2022/10/07/egypt-cop27-climate-prisoners-alaa/>

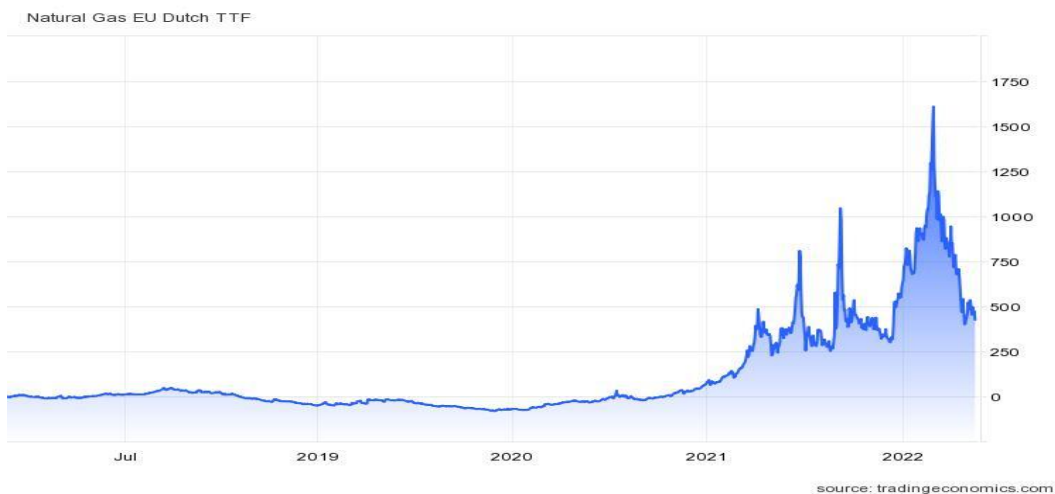
⁹<https://climateandcapitalism.com/2022/07/06/egypt-regime-using-cop27-to-greenwash-repression/>

¹⁰ UN, 2015, *Paris Agreement*.

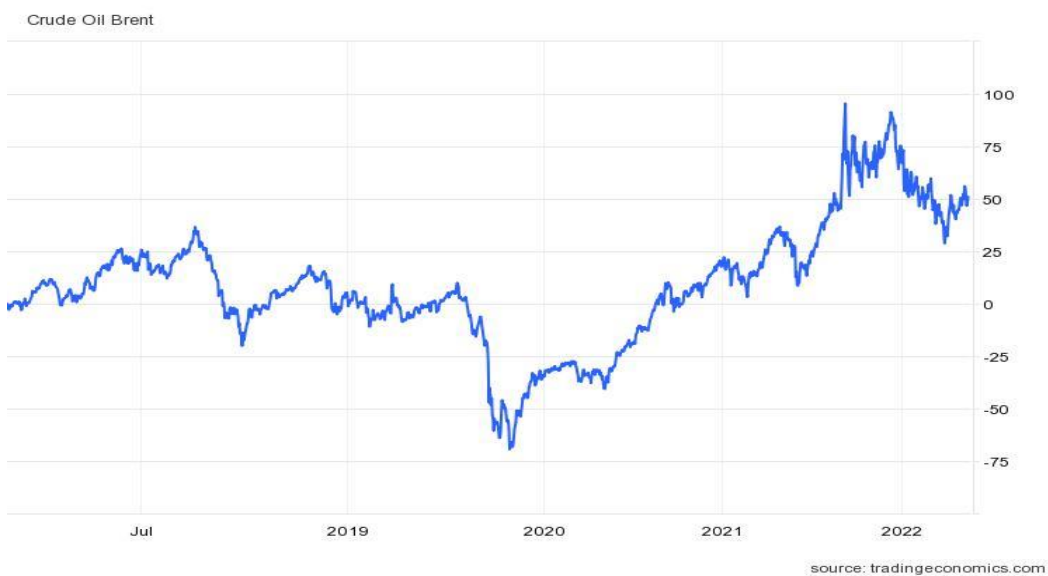
https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

Ενέργεια, περισσότερη ενέργεια...μαύρη, πράσινη και με μπλε κόκκους

Οι εκρηκτικές αυξήσεις των τιμών στα ορυκτά καύσιμα σκιαγραφούνται στα παρακάτω διαγράμματα 1 & 2.

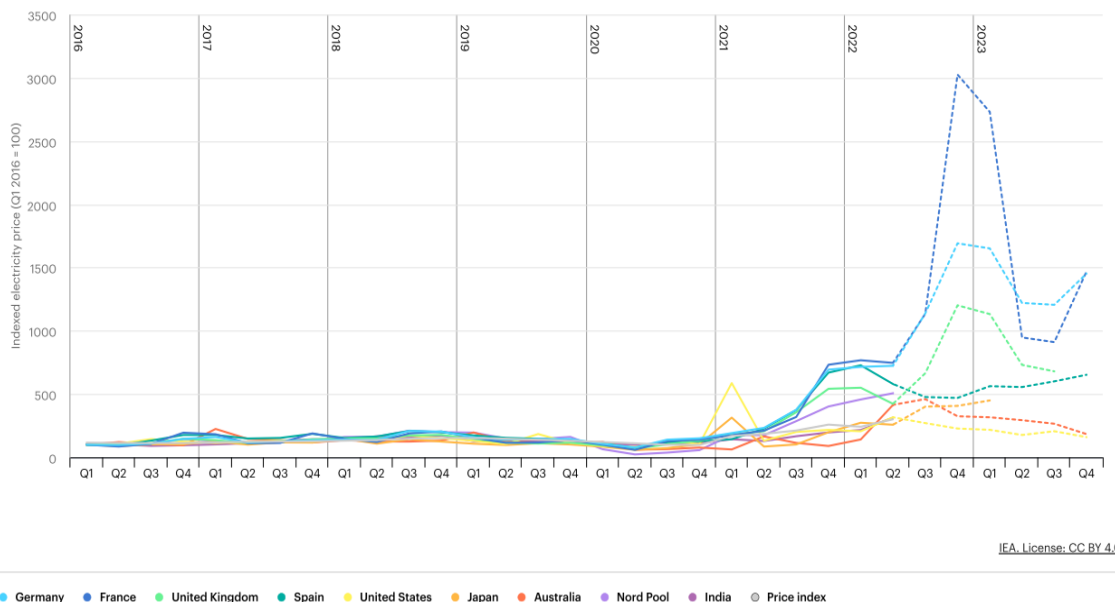

Διάγραμμα 1 Ποσοστιαία μεταβολή τιμής φυσικού αερίου -Dutch TTF -, 2018 -2022. Πηγή: tradingeconomics

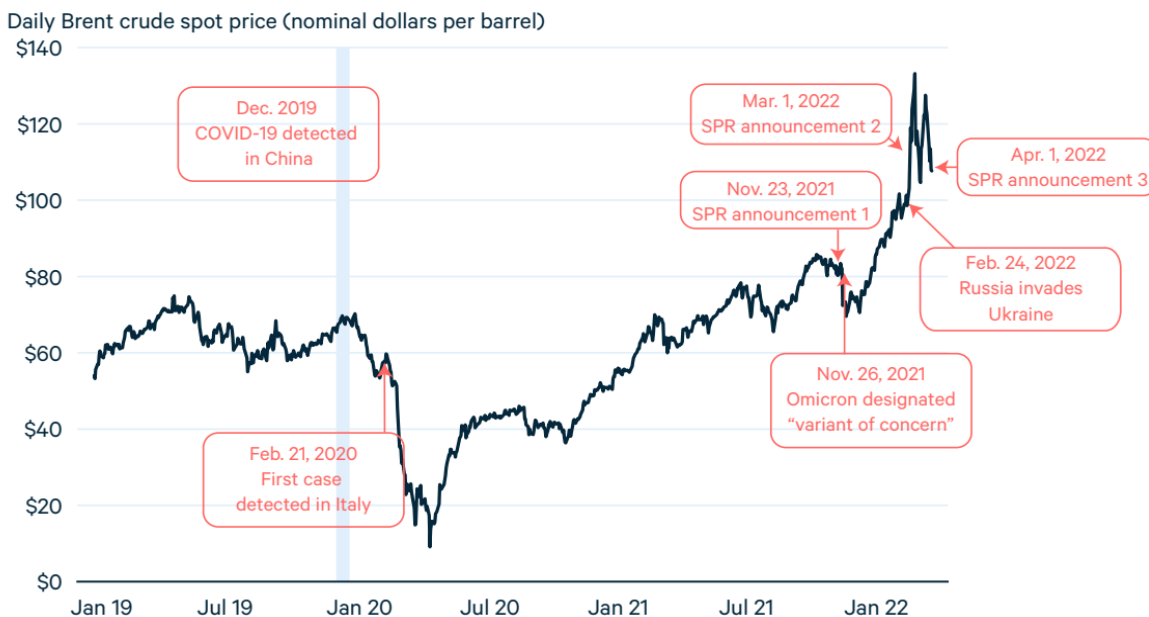
Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία μεταβολή τιμών αργού πετρελαίου – Brent – μεταξύ 2018-2022. Πηγή: tradingeconomics

Στα παραπάνω διαγράμματα παρατηρούμε τη πενταετή ποσοστιαία διακύμανση της τιμής του φυσικού αερίου (Dutch TTF) και του αργού πετρελαίου brent, τα οποία τα τελευταία δύο χρόνια παρουσιάζουν μια αύξηση (11^η Νοεμβρίου) 420% και 50% αντίστοιχα. Στο διάγραμμα που ακολουθεί (3) μπορούμε να

Διάγραμμα 3: IEA, Quarterly average wholesale prices and futures prices estimates for selected regions, 2016-2023, IEA, Paris <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/quarterly-average-wholesale-prices-and-futures-prices-estimates-for-selected-regions-2016-2023>, IEA. License: CC BY 4.0

παρατηρήσουμε επίσης τη ραγδαία άνοδο των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας που εκκινεί ήδη από το δεύτερο τρίμηνο του 2021 πριν, ακόμα, τον πόλεμο (εξαιρούμε το τμήμα των διακοπτόμενων γραμμών που αφορά σε προβολές στο μέλλον). Στο διάγραμμα 4 παρατηρούμε ότι μετά την κατακόρυφη πτώση από τα περίπου 70\$ στα 10\$ το βαρέλι στην προ Covid περίοδο, οι τιμές του Brent είχαν ήδη φθάσει τα 100\$ λόγω της ταχείας ανάκαμψης της ζήτησης, της χαμηλής προσφοράς, των προβλημάτων στις μεταφορές κ.α. πριν την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Διάγραμμα 4: Διακύμανση των τιμών του Brent σε δολάρια κατά την διάρκεια της πανδημίας Covid 19 και της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Πηγή: US EIA, δεδομένα έως 1^η Απριλίου 2022

Αυτό που προβάλλεται κατά τους τελευταίους μήνες, όχι καθολικά αλλά ως ισχυρή συστημική τάση – (π.χ. World Energy Outlook 2022) -, είναι ότι οι υψηλές τιμές τόσο στα ορυκτά καύσιμα όσο και στην ηλεκτρική ενέργεια ευνοούν την πράσινη ενεργειακή μετάβαση (της αγοράς) και άρα τους στόχους για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής και ως εκ τούτου την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα. Η διαπίστωση ή η εκτίμηση αυτή είναι εντελώς λανθασμένη. Στην καλύτερη περίπτωση αποτελεί προβολή επιθυμιών, προσδοκιών ή και στοχεύσεων και όχι αποτύπωση της πραγματικότητας η οποία, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, είναι κατά πολύ χειρότερη.

Απομονώνοντας τον παράγοντα των εξαιρετικά υψηλών τιμών ενέργειας αυτές ευνοούν (*ceteris paribus*) τόσο την έρευνα και την εξόρυξη νέων κοιτασμάτων όσο και, ταυτόχρονα, την ανάπτυξη των βιομηχανικής κλίμακας τεχνολογιών ΑΠΕ. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η υποκατάσταση της παραγωγής ενέργειας από έναν ορυκτό πόρο, με μια τεχνολογία Α.Π.Ε., συνδέεται με το κόστος (έρευνα, εξόρυξη κ.λπ.) προσθήκης μιας επιπλέον μονάδας του ορυκτού πόρου στο απόθεμα, γίνεται κατανοητό ότι οι σημερινές συνθήκες ευνοούν την ανάπτυξη νέων μεθόδων έρευνας και εξόρυξης μέσω νέων επενδύσεων, την αναζήτηση κοιτασμάτων που μέχρι πρότινος κρίνονταν οριακά ή μη οικονομικά εκμεταλλεύσιμα, την περαιτέρω εκμετάλλευση μη συμβατικών ορυκτών καυσίμων, όπως είναι το σχιστολιθικό αέριο (*shale gas*), ή την έρευνα σε υπερ-βαθέα ύδατα (π.χ. Ιόνιο, Λιβυκό πέλαγος) που κι

αυτά εντάσσονται στα μη-συμβατικά ορυκτά καύσιμα. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της Κύπρου και της Ελλάδας κατά την περίοδο των lockdown καθώς με την πτώση της ζήτησης και των τιμών μια σειρά εταιρειών ανέστειλαν τις δραστηριότητές τους. Στην Κύπρο το 2020 οι ENI\Total και Exxon Mobil¹¹, με την τελευταία να περικόπτει κατά 30% τις διεθνείς επενδύσεις της, ενώ στην Ελλάδα χαρακτηριστικά ήταν τα παραδείγματα της αποχώρησης της Repsol από όλες τις παραχωρήσεις, των άδειών που επέστρεφαν στο δημόσιο και της από-επένδυσης των Energean και των ΕΛ.ΠΕ., με αιτήσεις για λήψη παρατάσεων για τις επόμενες φάσεις έρευνας και με δημοσιεύματα να μιλούν για «Τίτλους τέλους...για το ελληνικό upstream...»¹². Σήμερα, η συγκυρία και το κλίμα έχει προφανώς αλλάξει με αποτέλεσμα να παρατηρούμε «ανάκαμψη» ενδιαφέροντος και δραστηριοτήτων, σε συγκεκριμένες παραχωρήσεις, που σκιαγραφούν και τη γενική τάση.

Συνεπώς, ο πόλεμος και η ενεργειακή κρίση οδηγούν και στην ανάκαμψη του ενδιαφέροντος για τα ορυκτά καύσιμα καθώς πέρα από τον παράγοντα των τιμών προστίθενται και μια σειρά άλλων, μεταξύ αυτών: ο αυξημένος ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών για πρόσβαση σε πηγές ενέργειας, η διακοπή εφοδιασμού, η κατάργηση δρόμων μεταφοράς και λειτουργίας αγωγών μεταξύ των αντιμαχόμενων μπλοκ, η φρενήρης προσπάθεια ανεξάρτησης και διαφοροποίησης πηγών και δρόμων μεταφοράς, ο ανταγωνισμός των παραγωγών στις διεθνείς αγορές που μεταφέρεται και στον επίπεδο των νομισμάτων των διεθνών συναλλαγών πετρελαίου και ο κατάλογος συνεχίζει μακρύς.

Ως εκ τούτου, ακόμα και η αστική ατζέντα για τη διαχείριση (ανάσχεση) της κλιματικής κρίσης, τίθεται, εκ των πραγμάτων, σε δεύτερη μοίρα. Πέρα από τις όποιες διακηρύξεις η ελάχιστη απαραίτητη συνεργασία και αλληλεγγύη που απαιτείται για την αντιμετώπιση του κατ' εξοχήν παγκόσμιου, πλανητικού προβλήματος της κλιματικής κρίσης, στις συνθήκες του πολέμου έχει πραγματικά «ανατιναχθεί» με την έκρηξη των ανταγωνισμών. Από τα πιο απλοϊκά παραδείγματα της θεωρίας παιγνίων γίνεται κατανοητό ότι καθώς στο πεδίο του ενεργειακού ανταγωνισμού που έχει ξεσπάσει μεταξύ των κρατών, οι κινήσεις κάθε «παίκτη/τριας» υποθέτουν το «χειρότερο» σενάριο μη συνεργασίας για τον άλλο/η. Συνεπώς, η όποια υποθετική συνεργασία καταρρέει και φυσικά λαμβάνουμε το χειρότερο συνολικό αποτέλεσμα, σε σχέση ας πούμε με το υποθετικό ζητούμενο της ανεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα, της μείωσης της ενεργειακής κατανάλωσης και των εκπομπών αερίων του

¹¹ Euro2day, (12 Απριλίου 2020), «Πάγος» στις γεωτρήσεις της Exxon Mobil στην ΑΟΖ Κύπρου.

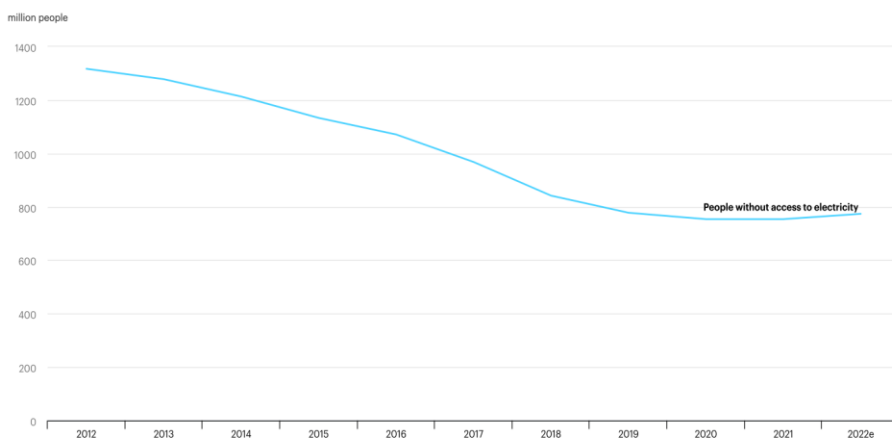
<https://www.euro2day.gr/news/Cyprus/article/2017426/pagos-stis-geotrheis-ths-exxon-mobil-sthn-aoz-kyp.html>

¹² Energypress, (28 Ιουλίου 2021), *Τίτλοι τέλους...για το ελληνικό upstream – Η αποχώρηση της Repsol – Προς αποεπένδυση τα ΕΛ. ΠΕ – Η ταλαιπωρία της Energean – Η τελευταία ευκαιρία της Κρήτης.*

<https://energypress.gr/news/titloi-telovs-gia-elliniko-upstream-i-apohorisi-tis-repsol-pros-apoependysi-ta-elpe-i>

θερμοκηπίου GHG's κ.ο.κ. Έτσι, εκτός από τις επενδύσεις σε τεχνολογίες Α.Π.Ε., με τους όρους που επιβάλλουν το συγκεντρωμένο κεφάλαιο και οι «απελευθερωμένες» αγορές ενέργειας, που βεβαίως υπάρχει μια ενεργή ισχυρή τάση, έχουμε την επιστροφή της χρήσης άνθρακα για το 2022 στο ιστορικό του ρεκόρ, το οποίο είχε καταγραφεί μια δεκαετία πριν¹³, όπως και του φυσικού αερίου, του πετρελαίου, και της πυρηνικής ενέργειας στο προσκήνιο (ακόμα και το Κοζλοντούι εμφανίστηκε στην επικαιρότητα) και... γαία πυρί μυχθήτω!

Αλλά ο πόλεμος και οι ενεργειακοί ανταγωνισμοί έχουν και άλλες δύο συνέπειες. Τη ραγδαία αύξηση της ενεργειακής φτώχειας σε ευρύτατα κοινωνικά στρώματα στο Βορρά και το γεγονός ότι για πρώτη φορά εδώ και δεκαετίες, λόγω της αύξησης των τιμών ενέργειας, 75 εκατομμύρια άνθρωποι που είχαν προσφάτως αποκτήσει πρόσβαση σε αξιόπιστες σύγχρονες μορφές ενέργειας (κυρίως ηλεκτρική), πρόκειται να τη χάσουν. Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα της IEA, όπου στον κάθετο άξονα απεικονίζονται τα εκατομμύρια ανθρώπων χωρίς πρόσβαση στη ηλεκτρική ενέργεια, η σταθερά καθοδική τάση μείωσης ανακόπτεται το 2020 και το 2022 παρουσιάζεται για πρώτη φορά ανοδική τάση.

Διάγραμμα 5: IEA, People without access to electricity worldwide, 2012-2022, IEA, Paris <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/people-without-access-to-electricity-worldwide-2012-2022>, IEA. License: CC BY 4.0

Στην εγχώρια αρένα με την ενεργειακή φτώχεια, τον πληθωρισμό και ιδιαίτερα την ακρίβεια σε βασικά είδη κατανάλωσης να καλπάζουν, το κράτος να αυταρτικοποιείται σε ακραίο βαθμό, το πλέγμα των

¹³ IEA, (28 July 2022), *Despite a slowing global economy and lockdowns in China, soaring natural gas prices following Russia's invasion of Ukraine are propping up the world's use of coal this year.* <https://www.iea.org/news/global-coal-demand-is-set-to-return-to-its-all-time-high-in-2022>

αστικών θεσμών να βρίσκεται σε βαθιά σήψη και την πολιτική εξουσία να φλερτάρει ανοιχτά με την εκτροπή, μία από τις απαντήσεις που δόθηκαν ήταν: Εξορύξεις!

Μπροστά στον καταϊγισμό σκανδάλων που κατακλύζουν την εγχώρια πολιτική σκηνή και διαταράσσουν την περίφημη αστική ομαλότητα και κανονικότητα η ρελάνς του Μητσοτάκη, επιχειρώντας φυγή προς τα μπρος είχε όνομα: μεθαύριο... εξορύξεις.

Εξαγγέλλει λοιπόν την έναρξη των θαλασσιών σεισμικών έρευνών, ενώ αυτές πιθανότατα είχαν ήδη εκκινήσει εν κρυπτώ, όπως είχε καταγγείλει «Πρωτοβουλία Κρήτης ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων»¹⁴ και ενώ εκκρεμούσε ακόμα και η εκδίκαση της προσφυγής για την ακύρωση της υπουργικής απόφασης περιβαλλοντικής έγκρισης του προγράμματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές νοτιοδυτικά και δυτικά της Κρήτης που είχαν καταθέσει οι WWF, Greenpeace και το Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος και οι οποία εκδικάστηκε στις 2 Νοεμβρίου. Με μια κίνηση, λοιπόν, επιχειρείται να αλλάξει η ατζέντα. Βάζουμε μπροστά μεγάλους εθνικούς στόχους, ήτοι τον εθνικό μας πλούτο, τις διεθνείς μας σχέσεις και τον ανταγωνισμό με τον μεγάλο προαιώνιο εχθρό μας. Συνεπώς, κάνουμε ρελάνς στην Τουρκία και στη Λιβύη εκδίδουμε Navtex και έρχεται ο αμερικανικός κολοσσός Exxon Mobil να μας αξιοποιήσει εθνικά.

Φυσικά, η όξυνση των ανταγωνισμών με τη γείτονα, πέρα από όλα τ' άλλα, διασφαλίζει την πειθάρχηση της κοινωνικής πλειοψηφίας τόσο σε ιδεολογικό όσο και υλικό επίπεδο. Όταν απειλούνται τα εθνικά μας δίκαια σε δυνητικές ΑΟΖ, εξορύξεις και πετρέλαια από την Τουρκία, μισθοί, εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα, υγεία, παιδεία κλπ. μπαίνουν σε τέταρτη μοίρα σε σχέση με το πατριωτικό μας καθήκον. Υπογράφονται εν μέσω πανδημίας, σε μια χώρα πρωταθλήτρια στους θανάτους, με ρεκόρ ανεργίας και χρέους, με το εισόδημα της κοινωνικής πλειοψηφίας καταβαραθρωμένο, κολοσσιαίες εξοπλιστικές συμφωνίες για φρεγάτες Belharra, κορβέτες, Rafale κλπ., ύψους τουλάχιστον 10€ δις¹⁵, ως τμήμα του κόστους για την υπεράσπιση των διεκδικήσεων δικαιωμάτων εξορύξεων του εγχώριου κεφαλαίου με τους διεθνείς συμμάχους του και βέβαια της υπεράσπισης των υπαρχόντων και μελλοντικών αγωγών, στο πλαίσιο του μεγάλου στρατηγικού στόχου η Ελλάδα «ενεργειακός κόμβος»¹⁶.

¹⁴ Σεισμικές έρευνες εν κρυπτώ στην προστατευόμενη «Ελληνική Τάφρο»

<https://www.facebook.com/groups/537955643729092/permalink/1212029722988344>

¹⁵ Τσαλδάρης Μ., (29 Σεπτεμβρίου 2021), Ζαλίζουν τα δις. Των εξοπλισμών», efsyn

https://www.efsyn.gr/politiki/312427_zalizoun-ta-dis-ton-exoplismon

¹⁶ Ο στόχος η Ελλάδα «ενεργειακός κόμβος» που αφορά στην πλειάδα των σχεδιαζόμενων αγωγών και διασυνδέσεων στις συμμαχίες με Κύπρο, Ισραήλ, ΗΠΑ και Αίγυπτο, στην ανακήρυξη ΑΟΖ, στη στρατιωτικοποίηση της Ανατολικής Μεσογείου, στην αλματώδη αύξηση των εξοπλισμών, στην όξυνση των ανταγωνισμών, στην παρουσία μεγάλων εξορυκτικών πολυεθνικών στην περιοχή, κλπ. εμπεριέχει ως συνιστώσα της το πρόγραμμα

Η εξήγηση γιατί αξιολογείται, από τα επικοινωνιακά και πολιτικά επιτελεία, ότι εν έτη 2022 ότι η καταφυγή στο αφήγημα των εξορύξεων και των ορυκτών καυσίμων αποτελεί ένα ασφαλές εργαλείο ισχυρής προπαγάνδας θετικών προσδοκιών προς το εκλογικό ακροατήριο χρήζει ανάλυσης που εκφεύγει της οικονομίας του εν λόγω άρθρου. Σε κάθε περίπτωση όμως σηματοδοτεί ότι το αφήγημα των εξορύξεων παραμένει ιδεολογικά ισχυρό, ενώ αποτελεί γεγονός ότι οι εξορύξεις υδρογονανθράκων έχουν αξιοποιηθεί από όλες τις κυβερνήσεις (και όχι μόνο) τα τελευταία τουλάχιστον 13 έτη (από την αρχή περίπου της κρίσης), ως τεκμήριο εθνικής ανεξαρτησίας και εκμετάλλευσης του εθνικού η εγχώριου πλούτου, γεωπολιτικής ισχύος και αναβάθμισης της θέσης του ελληνικού κράτους στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα. Βεβαίως, υπάρχει και το (φαντασιακό) υλικό τους αντίστοιχο καθώς προβάλλονται ως απάντηση στο πρόβλημα της ενεργειακής φτώχειας και εξάρτησης, του χρέους και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, της απουσίας κοινωνικού κράτους και της κατάρρευσης του ασφαλιστικού συστήματος.

Με αναφορά στο περιβόητο Νορβηγικό μοντέλο, - το οποίο βεβαίως αναπτύχθηκε σε εντελώς άλλες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και κυρίως σε μια άλλη εποχή - και γεωγραφικά στη Βόρεια Θάλασσα -, στην Ελλάδα η κατάρρευση του ασφαλιστικού συστήματος και ο απολογισμός των πολιτικών που οδήγησαν σε αυτή, επιχειρήθηκε να ενταφιαστούν κάτω από την τρομακτική προπαγάνδα των αμύθητων θησαυρών των εξορύξεων. Έτσι, κάνοντας μόνο μια σύντομη αναφορά στο παράδειγμα του ασφαλιστικού, ιδρύθηκε ο *Εθνικός Λογαριασμός Κοινωνικής Αλληλεγγύης των Γενεών* (ΕΛΚΑΓ)¹⁷ το 2013, για τον οποίο πρόταση νόμου είχε καταθέσει η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ το 2012 με ορισμένες διαφορές, όπου πριν ακόμα εκκινήσει το πρώτο στάδιο της πρώτης φάσης των ερευνών προεξοφλούσε στην αιτιολογική έκθεση (σε επίσημα δηλαδή κρατικά έγγραφα) ότι στα επόμενα 25-30 χρόνια τα έσοδα μπορεί να ξεπεράσουν τα 150 δις €¹⁸! Ιστορίες καλπάζουσας επίσημης κρατικής μυθοπλασίας. Τα δημοσιεύματα της εποχής υπόσχονταν ότι σε 2-3 χρόνια μπορούμε να έχουμε 15 γεωτρύπανα, ενώ μόνο το στάδιο των ερευνών προσδιορίζεται σύμφωνα με τον ν.4001/2011 στα 7 και 8 έτη για τις χερσαίες και θαλάσσιες έρευνες αντίστοιχα. Το δρόμο αυτό τον συνέχισε περήφανα η διακυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ και συγκεκριμένα και για τις συντάξεις όπως ενδεικτικά μπορούμε να δούμε από την εισήγηση¹⁹ στο ΚΥΣΟΙΠ υπό τον αντιπρόεδρο Γ. Δραγασάκη²⁰, όπως επίσης και από το γεγονός ότι η

εξορύξεων υδρογονανθράκων. Ο στόχος αυτός απαρέγκλιτα προβάλλεται και υπηρετείται απ' όλες τις κυβερνήσεις των τελευταίων τουλάχιστον 13 ετών χωρίς καμιά παρέκκλιση.

¹⁷ https://www.e-forosimv.gr/docs/fek_a_150_2013.pdf

¹⁸ <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/g-etakoin-protasi.pdf>

¹⁹ <https://www.capital.gr/oikonomia/3230974/kusoip-eisigisi-gia-tin-ereuna-kai-ekmetalleusi-udrogonanthrakon-apo-ton-g-stathaki>

²⁰ <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/politiki/i-apofasis-tou-kysip-gia-anaptyxiaki-trapeza-ke-ekmetallefsi-ydrogonanthrakon/>

τελευταία σύμβαση παραχώρησης υπογράφεται 10 μόλις ημέρες πριν τις εκλογές από τον υπουργό Γ. Σταθάκη. Σήμερα, δέκα έτη μετά, από την εισήγησή και την ψήφισή του, τα δισεκατομμύρια αναβλύζουν σε στεριά και θάλασσα, γεμίζοντας τα ασφαλιστικά ταμεία!

Το ισοζύγιο άνθρακα και οι νέες εξορύξεις

Το ισοζύγιο άνθρακα ή carbon budget είναι μια από τις επικρατούσες μεθόδους που χρησιμοποιεί τα τελευταία αρκετά χρόνια η επιστημονική κοινότητα για να προσδιορίσει τους στόχους και τις αντίστοιχες μειώσεις που αφορούν στο σύνολο των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (GHG's), εκφραζόμενες σε όρους ισοδύναμου διοξειδίου του άνθρακα CO₂, δηλαδή με αναγωγή στο διοξείδιο του άνθρακα που θα είχε την ίδια επίδραση. Ήδη από την προηγούμενη 5^η έκθεση του 2014 της Διακυβερνητικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) αναπτύσσονταν τέσσερα σενάρια (RCP) βάσει των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2100²¹. Οι συνολικές ανθρωπογενείς εκπομπές CO₂ από την προβιομηχανική περίοδο 1750 έως το 2011 ανέρχονταν στους 545 GtC (γιγατόνους άνθρακα)²² με το μεγαλύτερο ποσοστό να προέρχεται από την καύση των ορυκτών καυσίμων (365 GtC), ενώ η αποδάσωση και άλλες αλλαγές στις χρήσεις γης ευθύνονται για έκλυση 180 GtC. Το πρώτο σενάριο (RCP2.6) ανταποκρινόταν στον περιορισμό της ανόδου της θερμοκρασίας κάτω από τους 2^ο C, προκειμένου να αποφευχθούν οι καταστροφικές συνέπειες της καλπάζουσας κλιματικής αλλαγής. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο οι σωρευτικές εκπομπές CO₂ επιβαλλόταν να περιοριστούν περίπου στους 800 GtC. Εάν αφαιρούσαμε αυτές που είχαν ήδη ιστορικά «δαπανηθεί», απέμεναν συνολικά περίπου 269 GtC ώστε να μην υπερβαίναμε το σωρευτικό ισοζύγιο άνθρακα. Καταναλώνοντας μόνο τα ήδη γνωστά και οικονομικά εκμεταλλεύσιμα αποθέματα ορυκτών καυσίμων, θα εκλύαμε πάνω από 800 GtC²³ στην ατμόσφαιρα. Συνεπώς, ήδη από το 2014, γινόταν σαφές ότι πάνω από το 66% των ήδη γνωστών και

²¹ Τα τέσσερα αυτά σενάρια είναι τα RCP2.6, RCP4.5, RCP6.0 και RCP8.5 με μέσο σωρευτικών εκπομπών CO₂ για την περίοδο 2012-2100, εκφρασμένο σε GtC, 270, 780, 1060, 1685 αντίστοιχα.

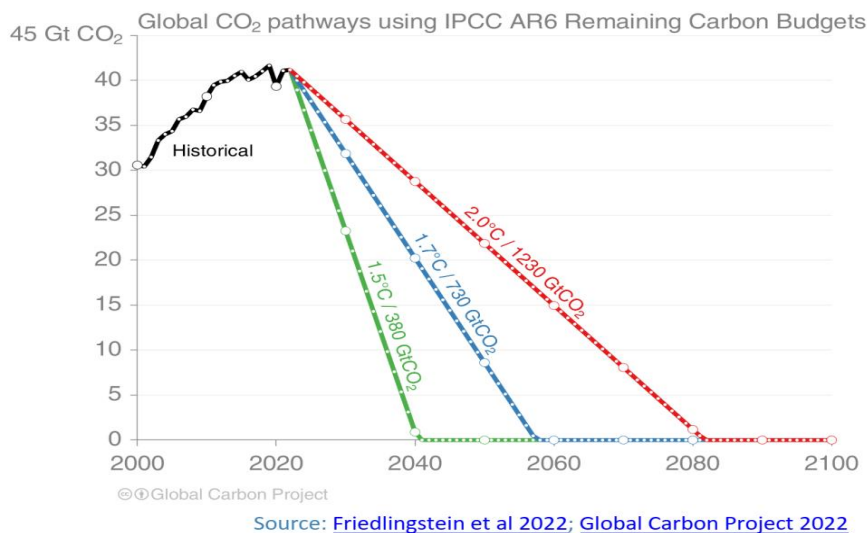
²² GtC: γιγατόνοι άνθρακα. Ένας γιγατόνος ισούται με ένα δισεκατομμύριο τόνους, 1Gt= 10⁹ t. Ένας γιγατόνος άνθρακα ισοδυναμεί με 3,67 γιγατόνους CO₂, 1 GtC = 3,67 GtCO₂.

²³ Σε άρθρο του Nature – 2009 - υπολογίστηκε ότι αν προχωρούσαμε στην καύση μόνο των αποδεδειγμένα οικονομικά εκμεταλλεύσιμων ορυκτών καυσίμων – όχι των επιβεβαιωμένων κοιτασμάτων, πολύ δε περισσότερο των δυνητικών αποθεμάτων κ.λ.π. – θα εκλύαμε στην ατμόσφαιρα μεταξύ 2.541 και 3.089 GtCO₂, δηλαδή μεταξύ 692 και 841 GtC. Σήμερα 11 χρόνια μετά το ποσό αυτό είναι πολύ μεγαλύτερο με τις νέες μεθόδους εξόρυξης και τα νέα κοιτάσματα που έχουν προστεθεί ιδιαίτερα των μη συμβατικών ορυκτών καυσίμων.

Meinshausen, M., Meinshausen, N., Hare, W. et al. Greenhouse-gas emission targets for limiting global warming to 2 °C. *Nature* 458, 1158–1162 (2009).

οικονομικά εκμεταλλεύσιμων (τονίζουμε) αποθεμάτων ορυκτών καυσίμων έπρεπε να παραμείνουν στο έδαφος. Σήμερα, το 2022, εμείς εκκινούμε έρευνες για νέα κοιτάσματα.

Ας δούμε λοιπόν και τα εντελώς πρόσφατα στοιχεία του Global Carbon Budget²⁴ που δημοσιεύτηκαν στις 11 Νοεμβρίου του 2022. Σύμφωνα με το ισοζύγιο άνθρακα οι εκκλήσεις που απομένουν για 50% πιθανότητα [πολύ χαμηλή πιθανότητα] ώστε να περιοριστεί η μέση άνοδος της θερμοκρασίας στους 1.5, 1,7 και 2°C έως το 2100 ανέρχονται στους 105 GtC (ή 380GtCO₂), 200GtC (730 GtCO₂) και 335 GtC (1230 GtCO₂) από τις αρχές του 2023, που αντιστοιχούν σε 9, 18 και 30 χρόνια σύμφωνα με επίπεδα εκπομπών του 2022²⁵. Οι εναλλακτικές αυτές διαδρομές σύμφωνα με την τελευταία 6^η έκθεση της IPCC αποτυπώνονται στο διάγραμμα (6) που ακολουθεί.

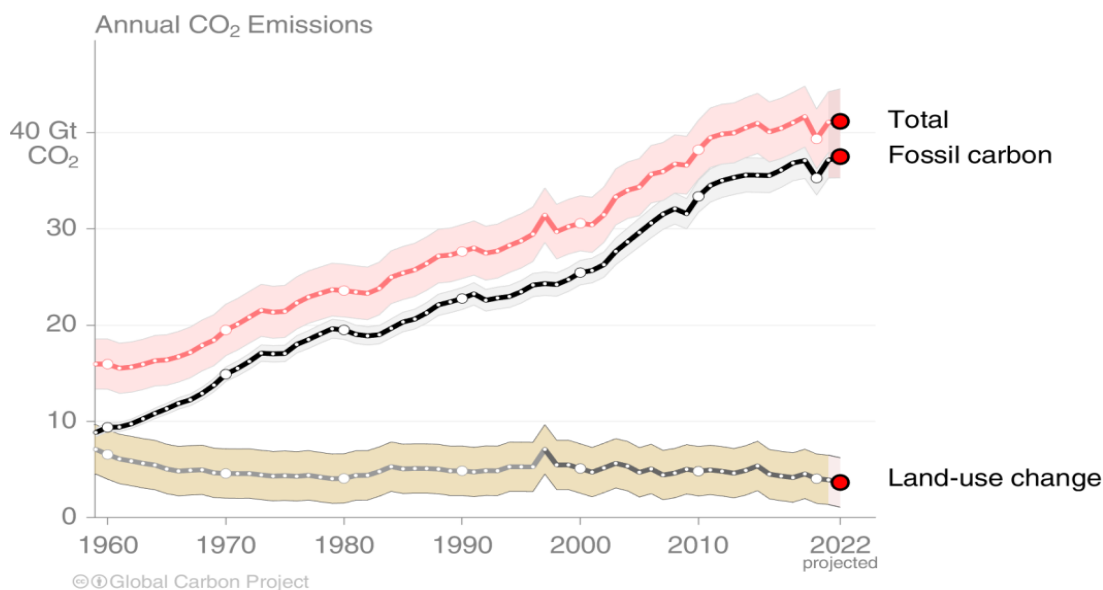

Διάγραμμα 6: Εναλλακτικά σενάρια μείωσης του CO₂ με βάση το ισοζύγιο άνθρακα και την 6^η έκθεση της IPCC

²⁴ Friedlingstein, P., O'Sullivan, M., Jones, M. W., Andrew, R. M., Gregor, L., Hauck, J., Le Quéré, C., Luijckx, I. T., Olsen, A., Peters, G. P., Peters, W., Pongratz, J., Schwingshackl, C., Sitch, S., Canadell, J. G., Ciais, P., Jackson, R. B., Alin, S. R., Alkama, R., Arneeth, A., Arora, V. K., Bates, N. R., Becker, M., Bellouin, N., Bittig, H. C., Bopp, L., Chevallier, F., Chini, L. P., Cronin, M., Evans, W., Falk, S., Feely, R. A., Gasser, T., Gehlen, M., Gkritzalis, T., Gloege, L., Grassi, G., Gruber, N., Gürses, Ö., Harris, I., Hefner, M., Houghton, R. A., Hurtt, G. C., Iida, Y., Ilyina, T., Jain, A. K., Jersild, A., Kadono, K., Kato, E., Kennedy, D., Klein Goldewijk, K., Knauer, J., Korsbakken, J. I., Landschützer, P., Lefèvre, N., Lindsay, K., Liu, J., Liu, Z., Marland, G., Mayot, N., McGrath, M. J., Metz, N., Monacci, N. M., Munro, D. R., Nakaoka, S.-I., Niwa, Y., O'Brien, K., Ono, T., Palmer, P. I., Pan, N., Pierrot, D., Pockock, K., Poulter, B., Resplandy, L., Robertson, E., Rödenbeck, C., Rodriguez, C., Rosan, T. M., Schwinger, J., Séférian, R., Shutler, J. D., Skjelvan, I., Steinhoff, T., Sun, Q., Sutton, A. J., Sweeney, C., Takao, S., Tanhua, T., Tans, P. P., Tian, X., Tian, H., Tilbrook, B., Tsujino, H., Tubiello, F., van der Werf, G. R., Walker, A. P., Wanninkhof, R., Whitehead, C., Willstrand Wranne, A., Wright, R., Yuan, W., Yue, C., Yue, X., Zaehle, S., Zeng, J., and Zheng, B.: Global Carbon Budget 2022, *Earth Syst. Sci. Data*, 14, 4811–4900, <https://doi.org/10.5194/essd-14-4811-2022>, 2022.

²⁵ Ibid, p. 4814

Έχοντας υπόψη μας ότι οι παγκόσμιες εκπομπές προβλέπεται να φθάσουν φέτος τους 40,6 GtCO₂ είναι σημαντικό να έχουμε μια εποπτεία σύμφωνα με το διάγραμμα 7, του μεριδίου των ορυκτών καυσίμων (fossil fuels) σε σχέση με τις συνολικές εκπομπές, αλλά και αυτές που οφείλονται στις αλλαγές χρήσεων γης (land-use change) με κύρια βέβαια την καταστροφή των δασών.

Source: [Friedlingstein et al 2022](#); [Global Carbon Project 2022](#)

Διάγραμμα 7: Ετήσιες εκπομπές CO₂, συνολικές (κόκκινη γραμμή), ορυκτών καυσίμων (μαύρη) και αλλαγής χρήσεων γης (γκρι).

Μιας και περιοριζόμαστε, για τους σκοπούς του συγκεκριμένου άρθρου, μόνο στο ισοζύγιο άνθρακα, θεωρούμε, παρ' όλα αυτά, επιβεβλημένο να σημειώσουμε ότι τα σενάρια για περιορισμό της μέσης θερμοκρασίας στους 1,5 ή τους 2°C το 2100, προκειμένου να αποφύγουμε την καλπάζουσα κλιματική αλλαγή, είναι εντελώς ανέφικτα. Αναφέρουμε μόνο ότι σύμφωνα με τη NASA και τη διαρκή ανάλυση των θερμοκρασιών της γης «η μέση παγκόσμια θερμοκρασία στη Γη έχει ήδη αυξηθεί κατά, τουλάχιστον, 1.1° C (1.9° Fahrenheit) από το 1880»²⁶. Ενώ σύμφωνα με εντελώς πρόσφατη έκθεση (2022) του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Η.Ε. οι «... πολιτικές που είναι ήδη σε ισχύ χωρίς πρόσθετη δράση, προβλέπεται να καταλήξουν σε μια αύξηση της θερμοκρασίας των 2.8° C κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αι.»²⁷.

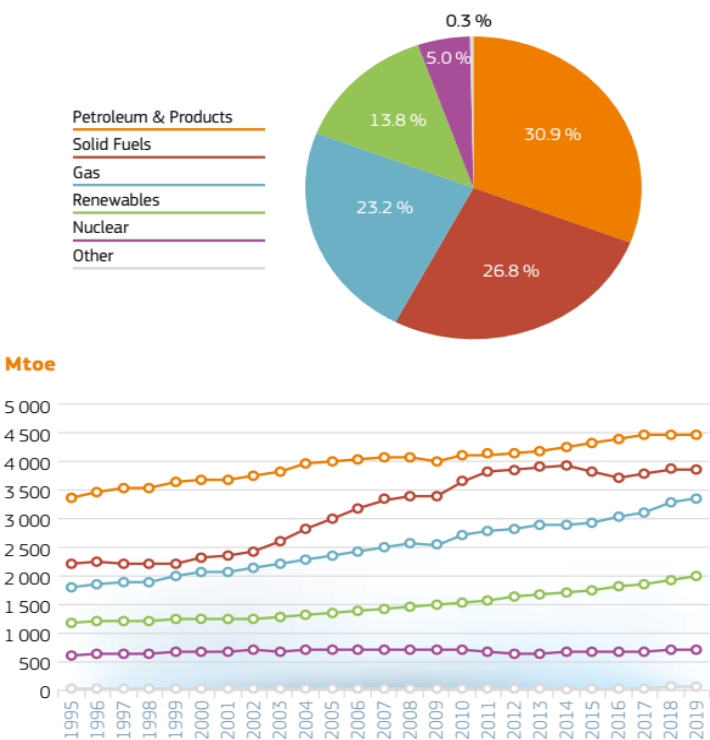
²⁶ <https://earthobservatory.nasa.gov/world-of-change/global-temperatures>

²⁷ United Nations Environment Programme (2022). *Emissions Gap Report 2022: The Closing Window — Climate crisis calls for rapid transformation of societies*. Nairobi., p.,XVI <https://www.unep.org/emissions-gap-report-2022>

Σε αυτές τις πολιτικές φυσικά περιλαμβάνονται οι διάφορες συμφωνίες όπως αυτή του Παρισιού, το Green New Deal της Ε.Ε. κλπ.

Ένα πρόσθετο στοιχείο που απαιτείται να έχουμε πάντα υπόψη είναι η μεγάλη εικόνα του ενεργειακού ισοζυγίου. Σύμφωνα με την έκθεση της ΙΕΑ το 2022 το μερίδιο των ορυκτών καυσίμων παραμένει εδώ και δεκαετίες, ουσιαστικά από το 1990²⁸ έως σήμερα (2022) γύρω στο 80%²⁹, όπως αποτυπώνονται και στα παρακάτω διαγράμματα έως το 2019.

TOTAL 2019 = 14 486 Mtoe

Διάγραμμα 8: World total energy supply by fuel (European Commission. 2021)

Η εικόνα δε διαφέρει σημαντικά και στην Ε.Ε. όπου το 2019 όπως αποτυπώνεται στο παρακάτω διάγραμμα, το συνολικό ποσοστό των ορυκτών καυσίμων στο ενεργειακό μίγμα έφθανε το 69,3%, συνυπολογίζοντας πάντα και το υπερδιπλάσιο από το παγκόσμιο ποσοστό της «(κατά) πράσινης» πυρηνικής ενέργειας 13,6%.

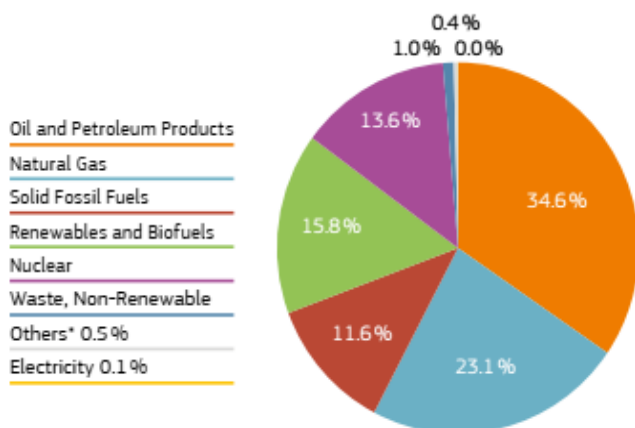
²⁸ UN., *Energy Statistics Pocketbook 2022*, p. 6

²⁹ IEA, *World Energy Outlook 2022*, p., 43

<https://iea.blob.core.windows.net/assets/830fe099-5530-48f2-a7c1-11f35d510983/WorldEnergyOutlook2022.pdf>

GROSS INLAND CONSUMPTION – BY FUEL – EU27_2020 – 2019 (% TOTAL)

Total = 1 454 Mtoe

Διάγραμμα 9: Συνολική κατανάλωση ενέργειας στην ΕΕ27, ανά τύπο καυσίμου το 2020.

Άρα, τα τελευταία 27 χρόνια των COP, και λαμβάνοντας υπόψη τη διαρκή αύξηση της ενεργειακής κατανάλωσης, των απόλυτων μεγεθών της κατανάλωσης καυσίμων, των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κλπ. (όπου να υπενθυμίσουμε ότι για το κλιματικό σύστημα τα απόλυτα μεγέθη έχουν σημασία), διαπιστώνουμε ότι παρόλες τις διακηρύξεις, τον πράσινο μετασχηματισμό και εκσυγχρονισμό και λοιπούς επιθετικούς προσδιορισμούς, και παρ' όλους τους αστικούς μετασχηματισμούς που πράγματι μπορούν να παρατηρηθούν, η μεγάλη εικόνα καταδεικνύει ότι το ποσοστό συμμετοχής των ορυκτών καυσίμων στο ενεργειακό μίγμα παραμένει επί τριάντα χρόνια κολλημένο γύρω από το 80%. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει καμία μετάβαση, ούτε καν σε επίπεδο μίγματος, γιατί για απόλυτα μεγέθη ούτε λόγος να γίνεται. Γεγονός που σηματοδοτεί μια σειρά πραγμάτων τόσο για την πλήρη αποτυχία των διακηρυσσόμενων αστικών και μάλιστα νεοφιλελεύθερων πολιτικών επί τρεις δεκαετίες για την περιβόητη ενεργειακή μετάβαση, όσο και για την ισχύ (οικονομική, κοινωνική, πολιτική) ολόκληρου του βιομηχανικού συμπλέγματος των ορυκτών καυσίμων.

Τα σχέδια που μπαίνουν στο συρτάρι, πολύ συχνά ξαναβγαίνουν

Όπως έχουμε ήδη σημειώσει η πτώση τιμών που είχε προηγηθεί της πανδημίας και κορυφώθηκε με αυτή, μαζί την περικοπή των προγραμμάτων χρηματοδότησης των μεγάλων πολυεθνικών είχαν οδηγήσει μέχρι του σημείου το megaproject των εξορύξεων να μοιάζει ότι βαίνει προς εγκατάλειψη, πλην των τελευταίων υπεράκτιων παραχωρήσεων στην Κρήτη. Μάλιστα και οι τελευταίες, μόλις πριν έναν χρόνο, δεν ήταν βέβαιο εάν θα προχωρούσαν σε έρευνες ή έβαιναν κι αυτές όπως και πολλές άλλες προς εγκατάλειψη. Σύμφωνα με συνέντευξη του τότε πρέσβη των ΗΠΑ Geoffrey Pyatt³⁰, αυτό θα το αποφάσιζε η αγορά και βέβαια αργότερα και ο πόλεμος. Μάλιστα δεν ήταν γνωστό αν θα ζητούνταν παράταση για την πρώτη φάση του πρώτου σταδίου των ερευνών, η οποία πράγματι ζητήθηκε, διετής παράταση, και εγκρίθηκε μόλις στις 23 Αυγούστου του 2022³¹, ενώ, εν τω μεταξύ, η Γαλλική πολυεθνική Total Energies που κατείχε από το 2019 το 40% στις δύο παραχωρήσεις Δυτικά και Νοτιοδυτικά της Κρήτης, έχοντας και τη θέση του διαχειριστή (operator), αποχώρησε, με τα ποσοστά της να περνούν στα άλλα δύο μέρη, κατά πλειοψηφία στην Εχxon Mobil που πλέον έχει ρόλο operator και ένα μικρότερο στα ΕΛ.ΠΕ. Έτσι, το διαφημιζόμενο σήμερα έπος, μέχρι πριν λίγους μόλις μήνες είχε τη μορφή τραγωδίας.

Ας επιστρέψουμε όμως έναν χρόνο πριν, όταν ο υπουργός εξωτερικών Ν. Δένδιας δήλωνε σε συνέντευξή του στη Σαουδική Αραβία, αντιγράφοντας επιχειρήματα του αντιεξορυκτικού κινήματος:

«[Η] Ελλάδα πιστεύει στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η Ελλάδα δεν πρόκειται να αρχίσει να σκάβει τον πυθμένα της Μεσογείου προκειμένου να βρει αέριο ή προκειμένου να βρει πετρέλαιο, για έναν πολύ, πολύ απλό λόγο. Χρειαζόμαστε 10 ή 20 χρόνια για να το βρούμε και να το εξορύξουμε, και από την άποψη του κόστους θα είναι πολύ πιο ακριβό, για παράδειγμα, από της Σαουδικής Αραβίας. Συνεπώς, από οικονομικής άποψης δεν βλέπω την Ελλάδα να γίνεται μια πετρελαιοπαραγωγός χώρα. Και με όλο τον σεβασμό, το Αιγαίο (Θάλασσα), για

³⁰ Φλουδόπουλος Χ., (5 Σεπτ. 2021), *Υδρογονάνθρακες: Δεύτερες σκέψεις από τις ΗΠΑ για τα κοιτάσματα της Κρήτης*, Capital.gr. <https://www.capital.gr/epixeiriseis/3579736/udrogonanthrakes-deuter-es-skepseis-apo-tis-ipa-gia-ta-koitasmata-tis-kritis>

³¹ Neakriti. (24 Αυγούστου 2022), *Κρήτη: Παράταση δύο ετών για τις έρευνες υδρογονανθράκων*. <https://www.neakriti.gr/article/kriti/1676184/kriti-paratasi-duo-eton-gia-tis-ereunes-udrogonanthrakon/>

παράδειγμα, αποτελεί ένα παράδεισο στη γη. Δε σκοπεύουμε να το μετατρέψουμε σε κόλπο του Μεξικό». ³²

Φυσικά όταν αυτές οι δηλώσεις μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα έγινε ένας μικρός σεισμός, ειπώθηκε ότι παρερμηνεύτηκαν και το υπουργείο, μέσω κύκλων, προχώρησε σε επανόρθωση ή σε δήλωση αποσαφήνισης σημειώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι τα «λεχθέντα δεν αφορούν το υπάρχον ενεργειακό πρόγραμμα της χώρας». ³³ Το 2020 στη Βουλή ο ίδιος ο Κ. Μητσοτάκης είχε δηλώσει σε ομιλία του «...με τις τιμές του πετρελαίου εκεί που βρίσκονται σήμερα είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν υπάρχει πραγματικό επιχειρηματικό ενδιαφέρον για νέες εξορύξεις πετρελαίου στη χώρα μας» ³⁴ και αυτό ήταν σωστό, ως βέβαια μια απλή περιγραφή της στιγμής, των αναγκών και των προτεραιοτήτων.

Σήμερα το κλίμα έχει αντιστραφεί και μάλιστα ως προς το κλίμα (όχι στο τι πραγματικά συμβαίνει) και το τι προβάλλεται αυτό έγινε εν μια νυκτί. Μετά την πρωθυπουργική εξαγγελία σε συνέντευξη με αφορμή τις παρακολούθησεις η ειδησεογραφία έχει κυριολεκτικά κατακλυστεί από το ξαναζεσταμένο αφήγημα των εξορύξεων.

Η κατάσταση έχει πραγματικά στοιχεία γκροτέσκα, κακοπαιγμένης φάρσας με τίτλους και δηλώσεις που ξεπερνούν ακόμα και την πιο ζωηρή φαντασία. Με αφορμή λοιπόν τα σκάνδαλα ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης δίνει εκτάκτως συνέντευξη στον Ν. Χατζηνικολάου όπου στο τέλος της για να προβάλλει μια προωθητική ατζέντα δηλώνει:

« Είμαστε σε θέση να σας πω ότι σεισμικές έρευνες για τη διερεύνηση κοιτασμάτων φυσικού αερίου θα ξεκινήσουν άμεσα. Όταν λέω άμεσα, εννοώ τις επόμενες ημέρες, στα δύο οικοπέδα τα οποία βρίσκονται νοτιοδυτικά της Πελοποννήσου και της Κρήτης, από την ExxonMobil. [...]αυτές οι έρευνες θα ξεκινήσουν από την ExxonMobil τις επόμενες μέρες» ³⁵.

Παρότι λοιπόν, όπως έχουμε ήδη σημειώσει, είχε καταγγελθεί ότι οι σεισμικές έρευνες είχαν ήδη εκκινήσει εν κρύπτω από τη Νορβηγική PGS σε Ιόνιο και Δυτικά της Κρήτης από τα πλοία Ramform Hyperion και Sanco Swift, για το πρώτο υπάρχουν καταγγελίες ότι είχε εκκινήσει ήδη από την 25^η

³² Radwan, R. (2021 April 21). *Exclusive: Patriot missile deal to help boost Saudi defenses, secure world energy supplies* say Greek FM. Arab News. <https://www.arabnews.com/node/1846571/saudi-arabia>

³³ Μπασκάκης Γ. (26 Απριλίου 2021), *Κυβερνητική Αλλαγή Πλεύσης για τους Υδρογονάνθρακες*; https://www.efsyn.gr/politiki/exoteriki-politiki/291623_kybernitiki-allagi-pleysis-gia-toys-ydrogonanthrakes

³⁴ <https://primeminister.gr/2020/05/05/23883>

³⁵ <https://primeminister.gr/2022/11/07/30573>

Οκτωβρίου³⁶ και ενώ το πρόγραμμα εξορύξεων ήταν τουλάχιστον παγωμένο εδώ και δύο χρόνια, με αποχωρήσεις, αιτήσεις παρατάσεων, επιστροφή αδειών, ξαφνικά όλα αλλάζουν. Η Ελληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων και Ενεργειακών Πόρων (ΕΔΕΥΕΠ) εκδίδει ανακοίνωση την επομένη της συνέντευξης, 8 Νοεμβρίου, 6 μήνες μετά από την προηγούμενη ανακοίνωσή της, για να αναγγείλει, όπως η ίδια τονίζει, σε συνέχεια των δηλώσεων του Κ. Μητσοτάκη, την εκκίνηση τρισδιάστατων ερευνών στο Βόρειο Ιόνιο (Block 2) και δισδιάστατων γεωφυσικών ερευνών στις παραχωρήσεις Δυτικά και Νοτιοδυτικά της Κρήτης.³⁷

Έκτοτε, τα ΜΜΕ πήραν «φωτιά», άρθρα, αναλύσεις, τεράστια κοιτάσματα, ενεργειακή αυτονομία, εξαγωγές στην Ευρώπη, εκατοντάδες δισεκατομμύρια, γίναμε Σ(α)ου(η)δική Αραβία!

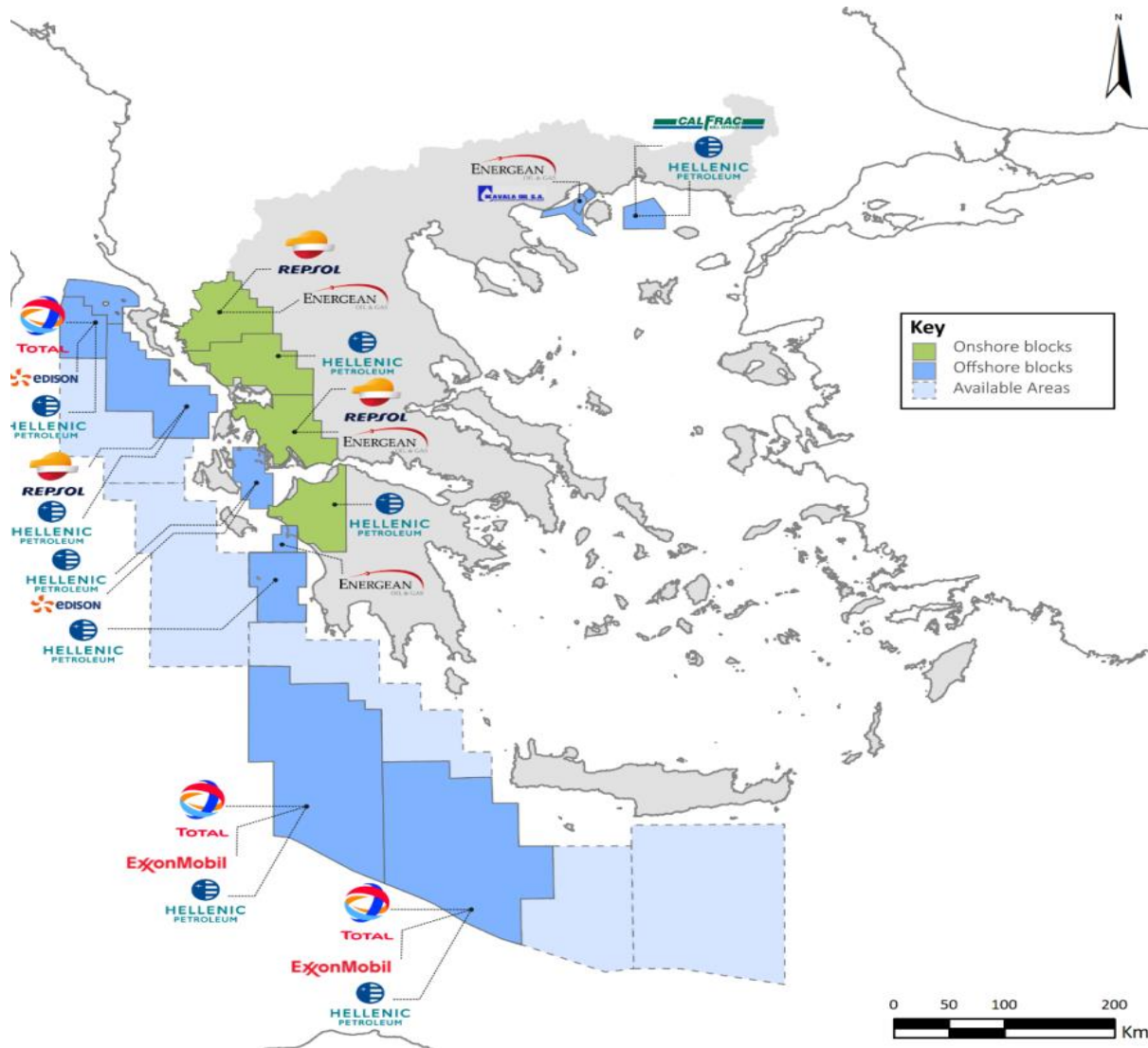
Η κατάσταση είναι σε τέτοιο βαθμό γελοία, που ακόμα και sites του εξειδικευμένου ενεργειακού τύπου, που καθόλου δεν εμφορούνται από αντι-εξορυκτική ατζέντα, ενώ σε κάθε περίπτωση ευνοούνται από τη σχετική κινητικότητα στον κλάδο (άρθρα, δηλώσεις, συνεντεύξεις κ.λπ.), αναγκάστηκαν να παρέμβουν με άρθρο της σύνταξης με τίτλο «*Ας κρατήσουμε λίγο ακόμα τις κελεμπίες στην ντουλάπα...*» σημειώνοντας μεταξύ άλλων ότι εντάξει η κυβέρνηση θέλει να παραγάγει θετικές ειδήσεις, αλλά δεν υπάρχει καμιά μείζονα εξέλιξη επειδή ξεκίνησε σεισμικές έρευνες η ΕχχοπMobil όπως υποχρεούται, η οποία χρειάστηκε, εν τω μεταξύ, μήνες για να πάρει το μεγαλύτερο μερίδιο της Total που εγκατέλειψε την κοινοπραξία, σε μια περιοχή που είναι από τις λιγότερο μελετημένες. Και σε κάθε περίπτωση το άρθρο τονίζει ότι «...φθάσαμε να μιλάμε για το πόσα χρόνια θα «βγάλουμε», ως χώρα, με τους υδρογονάνθρακες που δεν ξέρουμε καν αν υπάρχουν...».³⁸

Πριν σταχυολογήσουμε τι προβάλλεται στον τύπο και τι πραγματικά ισχύει ας έχουμε μια γενική εποπτική εικόνα του προγράμματος έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων και των παραχωρήσεων όπως αυτό έχει εξελιχθεί, μέσα από δύο χάρτες της (ΕΔΕΥΕΠ – πρώην ΕΔΕΥ).

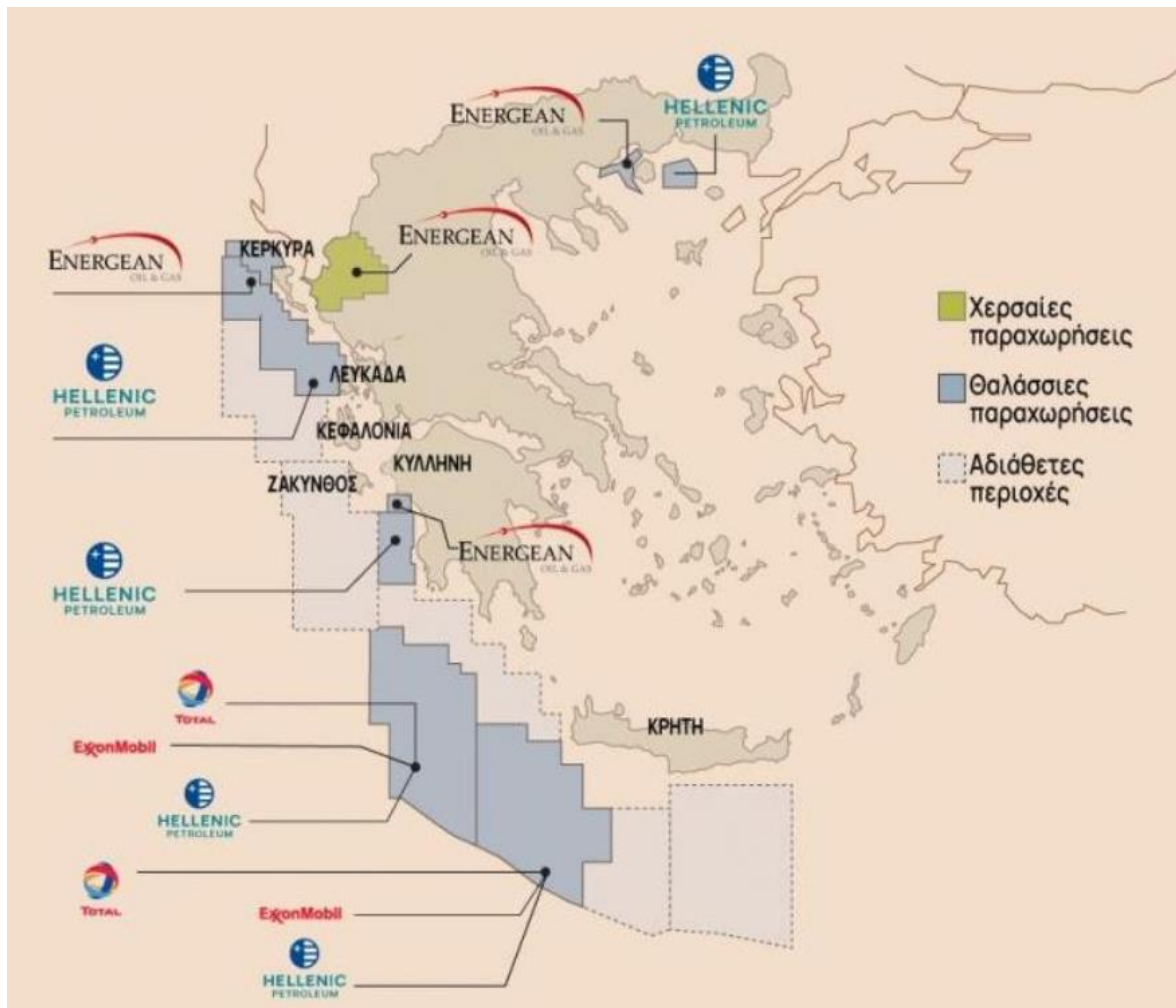
³⁶ <https://www.greenpeace.org/greece/issues/klima/47576/greenpeace-wwf-edey-aitima-pliroforion-ionio-kriti/>
<https://www.wwf.gr/?uNewsID=8084966>

³⁷ https://www.greekhydrocarbons.gr/news_gr/PR_REL_081122.html

³⁸ <https://energypress.gr/news/kratisoyme-ligo-akoma-tis-kelempies-stin-ntoylapa>

Χάρτης 1: Περιοχές παραχωρήσεων και κοινοπραξίες το 2019. Πηγή: ΕΔΕΥ

Χάρτης 2: Κατάσταση Παραχωρήσεων το 2022. Πηγή: ΕΔΕΥ

Στον πρώτο χάρτη (1) απεικονίζεται η κατάσταση των παραχωρήσεων το 2019, λίγο πριν το ξέσπασμα της πανδημίας. Εύκολα παρατηρούνται μια σειρά χερσαίων παραχωρήσεων οι οποίες έχουν όλες πλην μιας, αυτής των Ιωαννίνων, εγκαταλειφθεί, όπως φαίνεται στο χάρτη (2). Παράλληλα, στο χάρτη (1) διακρίνουμε τέσσερις διεθνείς πολυεθνικές, τις Repsol, Total, ExxonMobil και Edison, εκ των οποίων οι τρεις έχουν αποχωρήσει (στο δεύτερο χάρτη αναγράφεται η Total η οποία έχει ήδη αποχωρήσει) και έχει παραμείνει μόνο η ExxonMobil και βεβαίως αναγράφονται οι δύο εγχωρίων συμφερόντων (και κρατικής συμμετοχής - ΕΛΠΕ) εταιρείες οι οποίες εξ' αρχής συμμετείχαν σε όλες τις κοινοπραξίες, τα ΕΛ.ΠΕ και η Energean. Φυσικά, το ελληνικό κεφάλαιο δεν εκπροσωπείται μόνο δια των δύο αυτών εταιρειών, αλλά με δεκάδες εταιρείες οι οποίες ευελπιστούν ότι με τη μορφή υπεργολάβων, προμηθευτών, κατασκευαστών συνοδών έργων, έργων υποδομής κλπ., θα συμμετέχουν στο project το εξορύξεων, στο

βαθμό που θα αναπτύσσεται. Σήμερα, το αφήγημα αφορά σε ένα περιορισμένο πρόγραμμα σε σχέση με το megarproject το οποίο είχε προωθηθεί την προηγούμενη δεκαετία, το οποίο μέχρι πρότινος έβαινε προς εγκατάλειψη. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι δεν είχαμε συρρίκνωση ή και πάγωμα του προγράμματος λόγω κοινωνικών και πολιτικών αντιστάσεων, αγώνων, κοινωνικής απήχησης μιας άλλης ενεργειακής πολιτικής και άρα και ιδεολογικο-προγραμματικής επεξεργασίας και σύγκρουσης που υποχρέωσε σε αναδίπλωση, πρωτίστως το ελληνικό κράτος και συνακόλουθα το διεθνές και εγχώριο κεφάλαιο που είχε εμπλοκή στο συγκεκριμένο project. Η συρρίκνωση επήλθε λόγω διεθνών συγκυριών, επενδυτικών αποφάσεων των ίδιων των εταιρειών και ενεργειακής πολιτικής του ελληνικού κράτους στη δεδομένη συγκυρία, όπως επίσης και λόγω κόστους και περιορισμένων προσδοκιών. Έχοντας υπόψη μας ότι τα αστικά σχέδια τέτοιας κλίμακας δεν εγκαταλείπονται εύκολα, ακόμα και αν βρουν σημαντικές αντιστάσεις που τα υποχρεώνουν σε οπισθοχώρηση, με αποτέλεσμα να επανέρχονται (π.χ. δημόσια παιδεία, υγεία κλπ.) η κατάσταση επιδεινώνεται ακόμα περισσότερο όταν ισχύουν τα παραπάνω, ότι δηλαδή οι οποίες αναδιπλώσεις οφείλονται σε συστημικά αίτια, με αποτέλεσμα σε μια στροφή της συγκυρίας να επιστρέφουν, είτε εν μέρει, είτε σε πλήρη ανάπτυξη.

Είναι σημαντικό ακόμη να σημειώσουμε ότι παρότι κατά τις τελευταίες δεκαετίες κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού ο ρόλος του καπιταλιστικού κράτους έχει διαφοροποιηθεί, παραμένει κεντρικός και απόλυτα καταλυτικός στην κατεύθυνση, διασφάλιση, ρύθμιση και καθοδήγηση της κίνησης των κεφαλαίων καθώς και στη διασύνδεσή τους στο διεθνές επίπεδο, προσφέροντας το πλαίσιο για την πραγματοποίηση των επενδύσεων (σε αυτό ενδεικτικά περιλαμβάνονται η πολιτική και κοινωνική νομιμοποίηση, οι υποδομές, η διασφάλιση χρηματοδοτήσεων, η προτεραιότητες στον αναπτυξιακό σχεδιασμό, τα αντίστοιχα κίνητρα φορολογικά κλπ., η ασφάλεια με εξοπλισμούς και αμυντικές δαπάνες και άλλα πολλά), την ανάπτυξη των αντίστοιχων αγορών και κλάδων, οι οποίες εν συνεχεία διαμορφώνουν τις δυναμικές, τις προτεραιότητες και τις κατευθύνσεις της ενεργειακής πολιτικής, πάντα σε μια διαλεκτική σχέση που εμπεριέχει και την ανάδραση με τις κρατικές πολιτικές. Αυτό το φαινόμενο παρατηρούμε και σήμερα. Δεν υπάρχει, προφανώς, ένα κλειστό, προαποφασισμένο, ευθύγραμμο συνεχές σχέδιο το οποίο εκτελείται μηχανιστικά.

Ταυτόχρονα, λοιπόν με την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης της αγοράς και της αντίστοιχης ατζέντας της ενεργειακής μετάβασης, προωθήθηκε βγαίνοντας ακόμα μια φορά στην επιφάνεια, κατά τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, εν μέσω κλιματικής κρίσης, ένα megarproject νέων εξορύξεων υδρογονανθράκων στην Ελλάδα στο νότιο άκρο της βαλκανικής χερσονήσου, στην ημίκλειστη θάλασσα της ανατολικής μεσογείου. Χαρακτηριστικά είναι δύο στοιχεία. Πρώτον επί κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου,

η «πράσινη» υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής Τίνα Μπιρμπίλη εισήγαγε τον περιβόητο νόμο 3851/2010 « *Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις...*» με τον οποίο επιχειρήθηκε η σχεδόν άνευ όρων προώθηση των ιδιωτικών τεχνολογιών Α.Π.Ε. και ιδιαίτερα των βιομηχανικής κλίμακας διατάξεων και τεχνολογιών Α.Π.Ε. σε κάθε βουνοκορυφή. Την ίδια στιγμή είναι υφυπουργός στο ίδιο υπουργείο ο Γ. Μανιάτης ο οποίος τον επόμενο χρόνο, με υπουργό τώρα τον Γ. Παπακωνσταντίνου, επί της ουσίας επανεισάγει την ξεχασμένη υπόθεση των υδρογονανθράκων με τον κομβικό νόμο 4001/2011 επαναπροσδιορίζοντας το όλο πλαίσιο έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων, με κομβικό σημείο τη δραστική μείωση του ποσοστού φορολογίας από το 40% στο 25% - ειδικός φόρος εισοδήματος 20% και περιφερειακός φόρος 5% -. Ταυτόχρονα, συστάθηκε η Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων Α.Ε. η οποία διέπεται απολύτως από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας. Ως εκ τούτου, στην ίδια κυβέρνηση, στο ίδιο υπουργείο, την ίδια χρονική περίοδο νομοθετούνται οι δύο, έκτοτε, βασικοί νόμοι που επιχειρούν να στήσουν ένα «Eldorado» για τις Α.Π.Ε. και ακόμα ένα για τις εξορύξεις υδρογονανθράκων. Το τελευταίο έκτοτε (και το πρώτο βεβαίως), το έχουν στηρίξει και προωθήσει 5 διαδοχικές κυβερνήσεις χωρίς καμιά εξαίρεση.

Και έτσι ξαφνικά, (ξανα-) πλημμυρίσαμε στο πετρέλαιο και στο αέριο

Μάλιστα στην Ελλάδα το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο είναι «αρτεσιανά» σαν το νερό, εκβάλλουν απότομα και αυτοδύναμα σε κανάλια και ΜΜΕ, δε χρειάζονται καν εξόρυξη.

Στο συγκεκριμένο άρθρο, όπως θα έχει γίνει ήδη εμφανές, αναφερόμαστε στα εγχώρια σχέδια εξορύξεων υδρογονανθράκων με αφορμή την COP27 και άρα σε σχέση με τη διάσταση της κλιματικής αλλαγής και όχι των τοπικών περιβαλλοντικών, κοινωνικών, οικονομικών επιπτώσεων που είναι τεράστιες, κρίσιμες και βεβαίως ζωτικής σημασίας. Ως εκ τούτου, και σε σχέση με τις τερατολογικές δηλώσεις των τελευταίων ημερών θα περιοριστούμε στην ανάλυση αυτών καθαυτών των σημείων που προβάλλονται και όχι πλειάδας άλλων που αφορούν στο πρόγραμμα εξορύξεων.

Ας σταχυολογήσουμε λοιπόν μερικές από τις δηλώσεις αποκλειστικά θεσμικών παραγόντων που έχουν κατακλύσει το δημόσιο λόγο τις τελευταίες ημέρες. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Γ. Οικονόμου σπεύδει να χαρακτηρίσει τις εξορύξεις ως το πρώτο στοιχείο μιας κοσμογονίας που γίνεται στην Ελλάδα και συγκεκριμένα:

«[...] στην Ελλάδα εν μέσω της δυσκολότερης συγκυρίας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο συντελείται μια κοσμογονία. Άρχισαν οι σεισμικές έρευνες για την εντοπισμό και την άμεση εξόρυξη φυσικού αερίου σε ένα τεράστιο μέρος της ελληνικής επικράτειας [...]» και για να μην ξεχνιόμαστε βέβαια συνεχίζει « [...] Η Ελλάδα είναι ηγέτιδα δύναμη στην αύξηση συμμετοχής των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος»³⁹.

Τη σκυτάλη παίρνει ο αρμόδιος ΥΠΕΝ Κ. Σκρέκας ο οποίος δηλώνει στην ΕΡΤ ότι «το κοίτασμα το οποίο πιθανολογούμε ότι υπάρχει νοτιοδυτικά της Κρήτης και της Πελοποννήσου ίσως είναι η τελευταία ελπίδα που έχει η εξορυκτική βιομηχανία για να βρει μεγάλο κοίτασμα φυσικού αερίου στην περιοχή της ανατολικής Ευρώπης»⁴⁰. Τονίζοντας, ωστόσο, σύμφωνα με τα Νέα ότι «μέχρι να τρυπήσουμε και να δούμε τι υπάρχει πραγματικά όλα είναι σε επίπεδο εκτιμήσεων». Βέβαια, με το «πιθανολογούμε» το «ίσως» και τις εκτιμήσεις μπορείς να δηλώσεις ό,τι περίπου θέλεις και να γεμίσει η ειδησεογραφία πηχυαίους τίτλους.

Στον Σκάϊ ο υπουργός έγινε πιο συγκεκριμένος στις υποθέσεις...

«Τα έσοδα εξαρτώνται από την κάθε παραχώρηση και την εκάστοτε σύμβαση που έχει υπογραφεί με τον εκάστοτε παραχωρησιούχο. Θα μπορούσαν να κυμαίνονται από 40% έως και 60% επί των κερδών της εκμετάλλευσης. Όταν μιλάμε για πιθανότητα κοιτάσματος 50 δις κυβικά μετρά στα Γιάννενα αντιστοιχούν σε 500 εκατ. μεγαβατώρες φυσικού αερίου, αν η μεγαβατώρα κάνει σήμερα 100ευρώ μιλάμε για 5 δις. € συνολικής αξίας, αν είναι δεκαπλάσιο το κοίτασμα μιλάμε για 50 δις € με σημερινές τιμές.»⁴¹

Τις επόμενες ημέρες ο Κ. Σκρέκας συνεχίζει τις δηλώσεις του: «Η Ελλάδα μπορεί σε τρία χρόνια από σήμερα, εφόσον όλα επαληθευτούν [βεβαίως εφόσον επαληθευτούν μη λέμε και ανακρίβειες...] , να είναι αυτόνομη στο φυσικό αέριο και για μια διάρκεια που μπορεί να φτάνει τη δεκαετία»⁴² και αλλού σε τίτλο αναφέρεται « Σκρέκας: Για 10 χρόνια καλύπτει την Ελλάδα το κοίτασμα των Ιωαννίνων»⁴³. Από

³⁹ <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/politiki/g-oikonomoy-den-tha-epitrepsoyme-i-kosmogonia-poy-synteleitai-na-meinei-sti-mesi/>

⁴⁰ <https://www.amna.gr/home/article/686993/KSkrekas-Xekinisan-simera-oi-seismikes-ereunes-stin-Kriti>

⁴¹ <https://energypress.gr/news/skrekas-gia-10-hronia-kalyptei-tin-ellada-koitasma-ton-ioanninon-yparhoyn-vasima-stoiheia>

⁴² <https://energypress.gr/news/skrekas-se-tria-hronia-i-ellada-tha-ehei-aytonomia-se-fysiko-aerio-2023-i-proti-dokimastiki>

⁴³ <https://energypress.gr/news/skrekas-gia-10-hronia-kalyptei-tin-ellada-koitasma-ton-ioanninon-yparhoyn-vasima-stoiheia>

τις δηλώσεις βεβαίως δεν θα μπορούσε να λείπει ο «αρχιτέκτονας» του οράματος της Ελλάδας, χώρας οικόπεδο πολυεθνικών και εξορύξεων υδρογονανθράκων εν μέσω κλιματικής κρίσης με ορίζοντα μετά το 2050, ο Γ. Μανιάτης. Δηλώνει λοιπόν στην ΕΡΤ, μεταξύ άλλων, ότι η Ελλάδα «[...] μπορεί να μετασχηματιστεί σε μια σχεδόν αυτόνομη χώρα και ταυτόχρονα να τροφοδοτήσει την απελπιστικά διψασμένη για φυσικό αέριο Ευρωπαϊκή Ένωση». Ενώ με τη σειρά του εκτίμησε ότι:

«[...] η αξία κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις ελληνικές θάλασσες, νότια της Κρήτης και στο Ιόνιο, πριν από την κρίση έχει μια ακαθάριστη αξία της τάξης των 250 δις, μετά την κρίση που διπλασιάστηκαν, τριπλασιάστηκαν πενταπλασιάστηκαν οι τιμές, μπορείτε να φανταστείτε ποια θα είναι η ακαθάριστη αξία». ⁴⁴

Όχι, ας μη φανταστούμε άλλο, ας δούμε ορισμένα στοιχεία.

Όλα τα παραπάνω αποσπάσματα θέτουν ορισμένα από τα κομβικά, αρχικά, σημεία της εξορυκτικής προπαγάνδας (γιατί υπάρχουν και άλλα που ακολουθούν όπως ανάπτυξη τεχνολογίας, εγχώριας βιομηχανίας, θέσεις εργασίας κ.λπ., κ.λπ.) τα οποία με τη σειρά τους θέτουν και τα βασικά ερωτήματα που πρέπει να αποσαφηνιστούν: α) ποιοι είναι οι χρόνοι για όλα αυτά, β) υπάρχουν αλήθεια αναξιοποίητα κοιτάσματα, γ) αν ναι, τι μεγέθους είναι αυτά, γ) θα καλυφθούν οι εγχώριες ανάγκες, θα αποκτήσουμε ενεργειακή αυτονομία και ανεξαρτησία, και δ) ποια θα είναι τα έσοδα για το δημόσιο;

Από την έναρξη των ερευνών έως την ενεργειακή αυτονομία μια δήλωση δρόμος

Ας δούμε κατ' αρχάς τη σύμβαση των Ιωαννίνων η οποία υπογράφηκε το 2014 – Ν. 4300/2014 - και προέβλεπε: α) κατά την 1^η φάση των ερευνών, με διάρκεια 3 έτη, σεισμική διασκόπηση και την επανείσοδο και βάθυνση, εάν είναι τεχνικά δυνατό, της γεώτρησης Δήμητρα 1, β) κατά τη 2^η φάση, διάρκειας 2 ετών, όρυξη της 1^{ης} βαθιάς γεώτρησης και γ) κατά την 3^η φάση την όρυξη της 2^{ης} βαθιάς γεώτρησης. Συνολικός χρόνος, μόνο του βασικού σταδίου των ερευνών, 7 έτη όπως άλλωστε προβλέπεται και στον νόμο 4001/2011. Ας τονίσουμε επίσης, ότι όπως προβλέπεται στο άρθρο 3: «[...] ο Μισθωτής, σε εκτέλεση των υποχρεώσεων του για τη διεξαγωγή Εργασιών Πετρελαίου εντός της Συμβατικής Περιοχής, υποχρεούται να ξεκινήσει τις Εργασίες Έρευνας το αργότερο εντός έξι (6) Μηνών

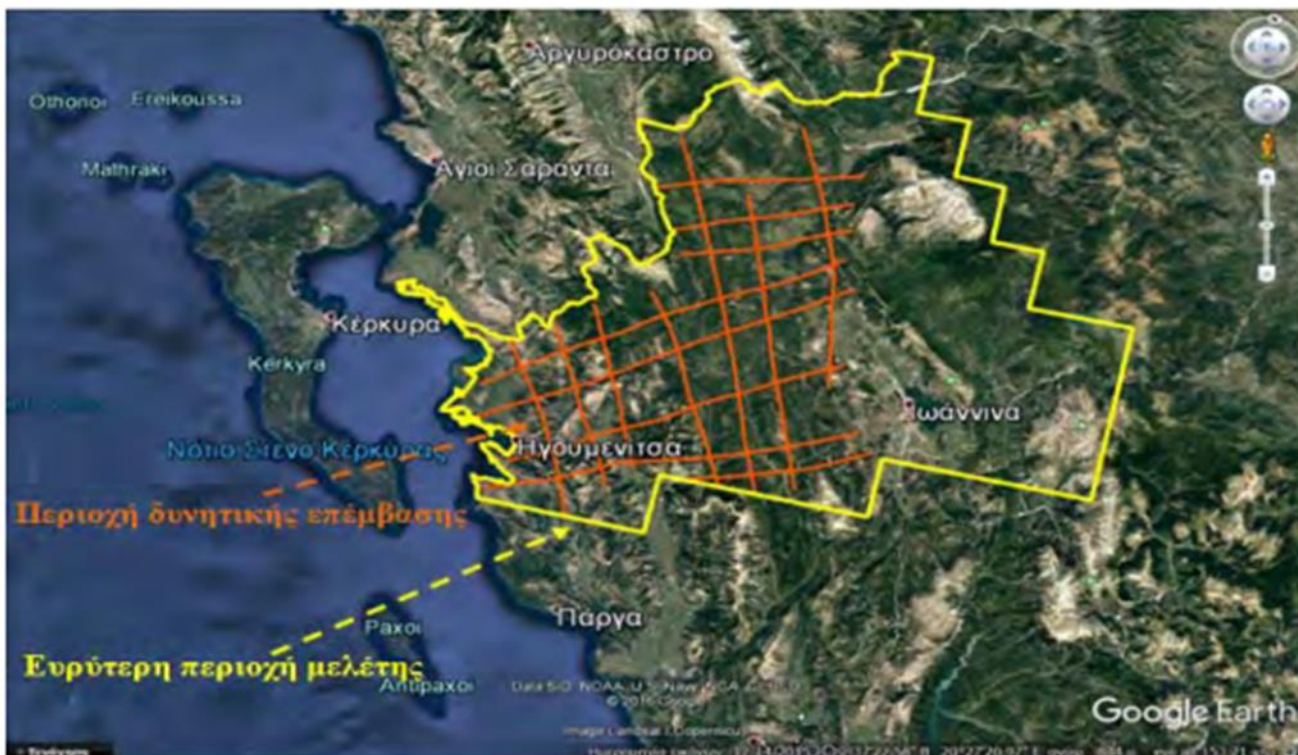
⁴⁴ <https://www.ertnews.gr/dimosio-vima/arthrografia/g-maniatis-eimai-vevaios-oti-echoyme-poly-simantika-koitasmata-aerioy-pano-apo-250-dis-eyro-i-akatharisti-axia-toys-video/>

από την Ημερομηνία Έναρξης Ισχύος και υποχρεούται να εκτελέσει τις εργασίας και να δαπανήσει τα ποσά που αναφέρονται στο Άρθρο 3.2». Υπάρχει με άλλα λόγια νομική υποχρέωση του μισθωτή όσο αφορά στο χρόνο, αλλά και όσο αφορά στο Πρόγραμμα Ελαχίστων Εργασιών ή την Υποχρέωση Ελάχιστη Δαπάνης. Φυσικά σήμερα έχουμε 2022 και από το 2014 έχουν ήδη περάσει οχτώ χρόνια και το 2023 ίσως η εταιρεία προχωρήσει στη δεύτερη φάση των ερευνών. Αυτό το σημειώνουμε για να έχουμε μια εικόνα των χρόνων σε πραγματικές συνθήκες και όχι προφανώς διότι θα θέλαμε να έχουν προχωρήσει νωρίτερα.

Από το 2019, κατά την Energean έχει ολοκληρωθεί δισδιάστατη σεισμική (2D) έρευνα σε κানাβο 400 Km και προγραμματίζεται γεώτρηση το 2023 μετά από σχετική αδειοδότηση⁴⁵. Ας υπενθυμίσουμε βέβαια ότι στην πρώτη φάση των ερευνών προβλεπόταν και η διάνοιξη της παλαιάς γεώτρησης Δήμητρα 1. Το αναφέρουμε αυτό διότι οι εργασίες για την όρυξη της εν λόγω γεώτρησης, με στόχο σε βάθος 5000 μέτρων, ξεκίνησαν το 2001. Στο βάθος των 3996 μέτρων συνάντησε τον σχηματισμό εβαποριτών όπου και παρουσιάστηκαν υψηλές πιέσεις που δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με αποτέλεσμα η διάτρηση να διακοπεί. Στη συνέχεια αποφασίστηκε να συνεχιστεί η διάτρηση με απόκλιση, εκκινώντας από τα 2807 m. Στο βάθος των 3566 m η γεώτρηση συνάντησε και πάλι υψηλές πιέσεις με κίνδυνο εκδήλωσης ατυχήματος, με αποτέλεσμα και η προσπάθεια αυτή να εγκαταλειφθεί τον Φεβρουάριο του 2002.

Αυτό λοιπόν που προβλεπόταν, για την πρώτη μόνο φάση της έρευνας ήταν 575.5 Km δισδιάστατων (2D) γραμμών σεισμικής έρευνας επί ενός καναβου 7 γραμμών διεύθυνσης ΒΔ-ΝΑ και 8 ΒΑ-ΝΔ με τα μήκη τους να κυμαίνονται από τα 24 έως τα 58 Km, όπως παρουσιάζονται στην παρακάτω εικόνα 5.1-1 του σχεδίου δράσης που καθιστά εμφανή την τεράστια διάσταση της χωρικής κάλυψης.

⁴⁵ <https://www.energean.com/operations/greece/ioannina/>

Χάρτης 3: Εικόνα 5.1-1 του ΠΣΔ (Περιβαλλοντικό Σχέδιο Δράσης). Απεικόνισή περιοχής δυνητικής επέμβασης και ευρύτερης περιοχής μελέτης για την υλοποίηση των 2D σεισμικών ερευνών

Ενδεικτικά για τα 575 Km προβλεπόταν η διάνοιξη γραμμών πλάτους 3m για την απόθεση του εξοπλισμού και των διατρητικών μηχανημάτων από ελικόπτερα. Οι διάδρομοι αυτοί αφορούσαν κυρίως σε δασικές εκτάσεις οι οποίες αποψιλώθηκαν εξ' ολοκλήρου από δένδρα, θάμνους κ.λπ. Επί αυτής λοιπόν της περιοχής θα πραγματοποιούνταν – πραγματοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό - 11.500 ερευνητικές γεωτρήσεις μικρού βάθους (10-20 μέτρων), συν 38 γεωτρήσεις μέσου βάθους (80 μέτρων) στις διασταυρώσεις των αξόνων, για τη διενέργεια των οποίων θα χρησιμοποιούνταν 8-14 Kg εκρηκτικών ανά γεώτρηση. Για την χρήση των ελικοπτέρων απαιτούνταν 219 χώροι στάθμευσης ελικοπτέρων (ανύψωσης, προσγείωση, στάσης, ανεφοδιασμού) έκτασης ενός στρέμματος ο καθένας, όπου βεβαίως θα απαιτούνταν πλήρης αποψίλωση και διαμόρφωση των εδαφών. Επίσης, προβλεπόταν διάνοιξη οδών πρόσβασης προς τα πεδία προσγείωσης ελικοπτέρων ή των ζωνών αποψίλωσης των αξόνων της σεισμικής έρευνας που δεν θα υπάρχει υποστήριξη από ελικόπτερα.

Όλα τα παραπάνω αφορούν στην πρώτη φάση του ερευνητικού σταδίου στην Ήπειρο που έχει ήδη ως γνωστόν ολοκληρωθεί και όλα αυτά βεβαίως σε μια περιοχή που αποτελεί την υδρολογική καρδιά της ηπειρωτικής Ελλάδας, με 2 εθνικά πάρκα, 10 περιοχές Natura και 21 κηρυγμένους αρχαιολογικούς

χώρους. Οι επιπτώσεις στη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής, στους οικισμούς, στο τοπίο και στις τοπικές δραστηριότητες είναι προφανείς και έχουν αναδειχθεί από τα τοπικά και όχι μόνο κινήματα, από φορείς της περιοχής κ.α. μέσω πλειάδας εκδηλώσεων και βεβαίως σημαντικών κινητοποιήσεων. Και όλες οι παραπάνω συνέπειες ήδη επιβαρύνουν την περιοχή ακόμα και εάν δεν βρεθεί τίποτα ή δεν υπάρξει κανέναν αποτέλεσμα τέτοιο που να προκρίνει τη συνέχεια πέρα από το στάδιο της έρευνας, πράγμα που είναι πάρα πολύ πιθανό.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε επίσης ότι στη σύμβαση μίσθωσης Ν. 4300/2014 Αρ.12 παρ. 9 όπως και στην «Έγκριση της ΣΜΠΕ» (Β.ΙΙ.-3)⁴⁶ προσδιορίζεται ρητά ότι οι σεισμικές έρευνες, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, δεν υπάγονται σε υποχρέωση περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Έτσι παρά τις πολλαπλές απειλές και επιπτώσεις του σταδίου των ερευνών η προστασία του περιβάλλοντος παραπέμπεται σε ένα απλό Περιβαλλοντικό Σχέδιο Δράσης (ΠΣΔ – Environmental Action Plan – EAP) που εκπονείται/εκπονήθηκε με ευθύνη της κοινοπραξίας. Ακόμη πιο προκλητικό είναι το γεγονός ότι:

«Η ολοκληρωμένη μέριμνα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση στο περιβάλλον θα πρέπει να ανατεθεί σε διακριτή Μονάδα Περιβάλλοντος. Η Μονάδα αυτή θα οργανωθεί και θα λειτουργεί με αποκλειστική ευθύνη του φορέα στον οποίο θα παραχωρηθεί το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης [...]». Ενώ προστίθεται στη συνέχεια «η Μονάδα Περιβάλλοντος θα αποτελεί το σύνδεσμο επί όλων των περιβαλλοντικών θεμάτων με τις τοπικές κοινωνίες και τις αρμόδιες υπηρεσίες διοίκησης». (Έγκριση της ΣΜΠΕ – Β.ΙΙ. 1&2).

Συνεπώς τόσο η μελέτη, ο σχεδιασμός, αλλά και ο έλεγχος της τήρησης του ΠΣΔ – όσων δηλαδή η ίδια η κοινοπραξία επί της ουσίας προέβλεψε - θα γίνεται και πάλι από την ίδια την κοινοπραξία! Με άλλα λόγια το δημόσιο δίνει λευκή επιταγή και για τις δύο αυτές κομβικές λειτουργίες μη διαχωρίζοντας καν τα στοιχειώδη, δηλαδή τους ρόλους ελεγκτή και ελεγχόμενου! Η νεοφιλελεύθερη αρχή «νόμος είναι το δίκιο του επενδυτή» σε όλο της το μεγαλείο!

Μετά την μικρή αυτή παρέκβαση, ας επιστρέψουμε στις δηλώσεις και κατά πρώτον στα μεγέθη αυτά καθαυτά. Ας δούμε λοιπόν ποια είναι τα μεγέθη κοιτάσματος που αναζητούνται στα Ιωάννινα. Σύμφωνα με την ίδια τη ΣΜΠΕ Ιωαννίνων αναφέρεται ρητά ότι η έρευνα δεν αφορά κοιτάσματα μεγέθους Σαουδικής Αραβίας αλλά κοιτάσματα μικρότερα από αυτά του Πρίνου: «[...] με βάση τα υφιστάμενα

⁴⁶ ΥΠΕΚΑ: Έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ για το πρόγραμμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην περιοχή «Ιωάννινα» της Περιφέρειας Ηπείρου – 2/12/2013
<https://diavgeia.gov.gr/decision/view/%CE%92%CE%9B0%CE%960-%CE%A4%CE%A6%CE%97>

δεδομένα, το κοιτάσμα της περιοχής «Ιωάννινα» που διερευνάται είναι μικρότερο από αυτό του Πρίνου, άλλα ίδιας τάξης μεγέθους», σημειώνοντας παραπάνω ότι «ο Πρίνος έχει αποδώσει σχεδόν 120 εκ. βαρέλια, μέσα σε 30 χρόνια»⁴⁷, ενώ για τα Ιωάννινα εάν επαληθευτούν οι ενδείξεις αναμένονται 50-80 εκ. βαρέλια, δηλαδή το ήμισυ του Πρίνου. Πέραν από τις προσδοκίες ας δούμε την εκτίμηση μεγέθους, που υπήρχε από τις ίδιες τις εταιρείες, για τον Πατραϊκό που έκανε λόγο για δυνητικά αποθέματα 140 εκατ. βαρελιών (- 140 MMboe -boe – barrel of oil equivalent), περιοχή που εν τέλει εγκαταλείφθηκε από τα ΕΛΠΕ, με μεγάλη συζήτηση για τα αίτια, και για το Κατάκολο 10,7MMboe, το 1/10 του Πρίνου, που κι αυτό παγώνει και φαίνεται να εγκαταλείπεται μετά από τις πρόσφατες δηλώσεις του Κ. Μητσοτάκη, ότι δεν αποτελεί στόχο και προτεραιότητα το πετρέλαιο, αλλά το φυσικό αέριο σε βαθιά νερά⁴⁸. Αναφέρουμε τα προηγούμενα για να τονίσουμε ότι μέχρι τώρα μιλάμε για μεγέθη Πρίνου. Τι σημαίνει αυτό; Γραφεί το ΙΕΝΕ που βεβαίως, κατά κόρον, προωθεί τις εξορύξεις:

«Η παραγωγή αργού πετρελαίου στην Ελλάδα το 2018 ήταν ασήμαντη (0,21 εκατ. τόνους, Mt) σε σύγκλιση με την εγχώρια τελική κατανάλωση πετρελαιοειδών της τάξεων των 8.8 Mt το ίδιο έτος. Προήλθε μάλιστα από ένα συγκεκριμένο κοιτάσμα (Πρίνος και Βόρειος Πρίνος) η παραγωγή του οποίου, αν και αυξημένη κατά 450% την τελευταία δετία, παρέμεινε μικρή στα 3,300 βαρέλια την ημέρα, την στιγμή που η χώρα μας καταναλώνει περίπου 7.3 εκατ. τόνους ή 140.000 βαρέλια την ημέρα (μέση ημερήσια κατανάλωση αργού στη χώρα)»⁴⁹.

Η ετήσια κατανάλωση της Ελλάδας (Gross Inland Consumption) σε πετρέλαιο και παράγωγά του ανήλθε το 2018 σε 11433 Ktoe, ή σε περίπου 82 MMboe και αντίστοιχα 4117 Ktoe φυσικού αερίου ή 29,4 MMboe φυσικού αερίου⁵⁰.

Συνεπώς, όπως γίνεται απολύτως κατανοητό μόνο από την κλίμακα (γιατί υπάρχουν και άλλα κριτήρια ακόμα πιο σημαντικά – ιδιοκτησία, τιμολόγηση - που θα δούμε στη συνέχεια) των εγχώριων αναγκών και των κοιτασμάτων της κλίμακας του Πρίνου, οι συζητήσεις περί «αυτονομίας» κάλυψης των

⁴⁷ ΣΜΠΕ - «Ιωάννινα», 2012, σελ. 5

⁴⁸ <https://energyexpress.gr/news/mitsotakis-epifylaxeis-gia-anaptyxi-toy-koitasmatos-sto-katakolo-strofi-sta-vathia-nera-kai>

⁴⁹ ΙΕΝΕ, (2020), *Ο Ελληνικός Ενεργειακός Τομέας, Ετήσια Έκθεση 2020*, Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολική Ευρώπης.

https://www.iene.gr/articlefiles/iene_meleti_2020_final1.pdf

⁵⁰ EU, (2020), *Energy data, 2020 edition*. Eurostat, Statistical Boos, p. 84.

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/11099022/KS-HB-20-001-EN-N.pdf/bf891880-1e3e-b4ba-0061-19810ebf2c64?t=1594715608000>

ενεργειακών αναγκών είναι τουλάχιστον φαιδρές. Σε 30 χρόνια ο Πρίνος έχει αποδώσει λίγο παραπάνω από την μέχρι πρότινος ετήσια εγχώρια κατανάλωση πετρελαίου!

Ας περάσουμε όμως σε ένα άλλο στοιχείο, αυτό του χρόνου. Έχουμε ήδη αναφέρει ότι η σύμβαση μίσθωσης στα Ιωάννινα υπεγράφη το 2014 και το 2023 ίσως γίνει η πρώτη ερευνητική γεώτρηση. Ας υπενθυμίσουμε επίσης ότι στην περιοχή έχουν ξαναγίνει κατά το παρελθόν έρευνες. Ως προς τις θαλάσσιες περιοχές Δυτικά και Νοτιοδυτικά της Κρήτης είναι ενδεικτικός ο παρακάτω πίνακας της ίδιας της σύμβασης μίσθωσης.

Πρόγραμμα Ελάχιστων Εργασιών	Φάση 1			Φάση 2			Φάση 3	
	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4	Έτος 5	Έτος 6	Έτος 7	Έτος 8
Βασικό								
Σεισμική έρευνα 2D	Πρόσκτηση 3250 γλμ. 2D σεισμικών δεδομένων							
Σεισμική έρευνα 3D				Πρόσκτηση 1500 τετραγωνικών γλμ. 3D σεισμικών δεδομένων				
Λοιπές γεωφυσικές έρευνες	Επιφανειακή γεωχημική έρευνα (SGE)							
Γεωτρήσεις							Μία (1) γεώτρηση – 4000μ. (συμπεριλαμβανομένου το βάθος νερού)	
Ελάχιστη δαπάνη	€ 5.000.000 (Ευρώ πέντε εκατομμύρια)			€ 7.500.000 (Ευρώ επτά εκατομμύρια και πεντακόσιες χιλιάδες)			€ 25.000.000 (Ευρώ είκοσι πέντε εκατομμύρια)	

Πίνακας 1: Ν. 4628/2019, Σύμβαση Μίσθωσης για την Περιοχή Νοτιοδυτικά της Κρήτης, Βασικό στάδιο Ερευνών. σ. 3527, ΦΕΚ. Α' 153/10.10.2019

Παρατηρούμε ότι η φάση των ερευνών διαρκεί 8 έτη και περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο και μια γεώτρηση σε βάθος 4000μ. Επιπροσθέτως, πριν το στάδιο της εκμετάλλευσης που διαρκεί 25 έτη, με τη δυνατότητα δύο πενταετών παρατάσεων, μεσολαβεί το στάδιο της ανάπτυξης του κοιτάσματος, το οποίο τελευταία δεν αναφέρεται, γιατί βεβαίως μετά τις ερευνητικές γεωτρήσεις, πριν καν την αποτίμηση που έπεται του σταδίου των ερευνών, δεν μεταφερόμαστε στην πλήρη εκμετάλλευση και παραγωγή. Όπως ρητά αναφέρεται στο Ν. 4628/2019 άρθρο 7 παρ. 5, σε περίπτωση που ο μισθωτής ενημερώσει τον εκμισθωτή

με την έγγραφη γνωστοποίηση του Άρθρου 7.4 ότι η Ανακάλυψη είναι εμπορικά εκμεταλλεύσιμη, εντός 6 μηνών ο μισθωτής πρέπει να καταρτίσει και να υποβάλει Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Παραγωγής σχετικά με την Ανακάλυψη, όπου μεταξύ άλλων θα περιλαμβάνει «προτάσεις αναφορικά με τη χωροθέτηση, διάτρηση και ολοκλήρωση γεωτρήσεων παραγωγής και εισπίεσης, τις εγκαταστάσεις παραγωγής και αποθήκευσης και τις μονάδες μεταφοράς και παράδοσης που απαιτούνται για την παραγωγή και μεταφορά Υδρογονανθράκων». Συνεπώς το στάδιο αυτό που διαρκεί κατ' ελάχιστον 2 έτη (τυπικά απαιτείται στάδιο περιχάραξης και στη συνέχεια ανάπτυξης, πολύ μεγαλύτερης συνολικής διάρκειας από 2 έτη, μέχρι να φθάσουμε στην εκμετάλλευση), μέχρι να αρχίσει το στάδιο της εκμετάλλευσης, συχνά παραλείπεται εντελώς στις σχετικές συζητήσεις. Έτσι, εάν αναλογιστούμε ότι το στάδιο των ερευνών διαρκεί 8 έτη και αν και εφόσον ανακαλυφθεί κοιτάσμα που πληροί όλες τις προϋποθέσεις ώστε να είναι οικονομικά εκμεταλλεύσιμο θα απαιτηθούν αλλά 2, (τουλάχιστον 5 στην πράξη) χρόνια για να γίνει η πρώτη εξόρυξη. Οπότε αν όλα πάνε όπως εύχονται οι υπέρμαχοι των εξορύξεων, πριν το 2032 δεν πρόκειται να εξορυχθεί τίποτα από τις εν λόγω θαλάσσιες περιοχές. Κοινώς οι γεωτρήσεις και οι εξορύξεις σε τρία και πέντε χρόνια αποτελούν, σύμφωνα με τα ίδια τα επίσημα στοιχεία χοντροκομμένη προπαγάνδα.

Φυσικά, ακόμα και αν τα όνειρα των υπέρμαχων των εξορύξεων βαίνουν προς πραγματοποίηση, το 2032 θα είναι μια εντελώς άλλη περίοδος τουλάχιστον στο επίπεδο των ενεργειακών πολιτικών και οπωσδήποτε σε επίπεδο πολιτικών για την κλιματική κρίση, ο χρόνος επιταχύνεται, μόλις 18 έτη πριν τα μέσα του αιώνα.

Χορός Δισεκατομμυρίων... 250€ δις!

Από που προέρχεται όμως το ποσό των 250€ δις ως ακαθάριστη αξία των κοιτασμάτων, που βέβαια τώρα με την άνοδο των τιμών έχει διπλασιαστεί, τριπλασιαστεί κλπ., όπως μας καλεί να φανταστούμε ο αρχιτέκτονας του εξορυκτικού προγράμματος Γ. Μανιάτης. Κατ' αρχάς το φαιδρό της υπόθεσης βοά από τη στιγμή που δηλώνεται ακαθάριστη αξία κοιτασμάτων όταν μόλις άρχισε η πρώτη φάση του πρώτου σταδίου των ερευνών, όπου αν όλα εξελιχθούν όπως εύχονται εταιρείες και κυβέρνηση, μετά από 8 χρόνια ερευνών και εάν υπάρξει ανακάλυψη υδρογονανθράκων, εάν, επίσης, ο μισθωτής κρίνει ότι οι ανακαλύψεις αυτές χρήζουν αποτίμησης θα πρέπει να υποβάλει στον εκμισθωτή Πρόγραμμα Αποτίμησης σχετικά με την Ανακάλυψη και στη συνέχεια με βάση αυτή θα ενημερώσει εάν η Ανακάλυψη είναι εμπορικά εκμεταλλεύσιμη. Αυτά υπαγορεύονται στη σύμβαση μίσθωσης στο άρθρο 7 που αποτελεί

νόμο του κράτους και συγκεκριμένα για την περιοχή νοτιοδυτικά της Κρήτης Ν. 4628/2019 σελ. 3540 – 3544. Δεν υπάρχει καμιά περιοχή από αυτές που αναφέρονται Ιονίου και Κρήτης που να έχει φθάσει η έρευνα σε αυτή τη φάση ή να πλησιάζει σε αυτή, επομένως εξ' ορισμού δεν μπορεί να υπάρχει τέτοια αποτίμηση.

Το ποσό αυτό που διακινείται τους τελευταίους μήνες (γιατί παλαιότερα είχε διακινήθει πλειάδα αντίστοιχων εκτιμήσεων⁵¹) είναι τυχαίο; Μπορούμε να βρούμε δημοσιευμένα στοιχεία, έστω εκτίμηση με αναφορά σε πηγές αξιόπιστων στοιχείων ώστε να μπορεί να γίνει ένας έλεγχος ή τουλάχιστον εκ των υστέρων να υπάρχει κάποια λογοδοσία; Διότι, βεβαίως, τέτοιες δηλώσεις παράγουν ιδεολογικά, πολιτικά, κοινωνικά και βέβαια οικονομικά αποτελέσματα, ιδίως όταν γίνονται από θεσμικούς φορείς.

Οι δύο πιο «επίσημες» πηγές στις οποίες αναφέρεται το εν λόγω ποσό είναι η ΕΔΕΥΕΠ και το ΙΕΝΕ. Συγκεκριμένα σε Δελτία Τύπου (ΔΤ) της ΕΔΕΥ του τελευταίου χρόνου και συγκεκριμένα του Διευθύνοντος Συμβούλου Α. Στεφάτου εμφανίζεται επανειλημμένα η εκτίμηση των 250€ δις. Η αναφορά που επαναλαμβάνεται εμφανίζεται σε ΔΤ της ΕΔΕΥ της 29^{ης} Σεπτεμβρίου του 2021 από την τοποθέτηση του Α. Στεφάτου στο 6^ο Ενεργειακό Συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρείας Ενεργειακής Οικονομίας (ΗΑΕΕ), όπου τονίζεται:

«[Δ]εύτερον, εξήγησε ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΔΕΥ, ότι παρά τις προσπάθειες την τελευταία δεκαετία να αναπτύξει η Ελλάδα βιομηχανία παραγωγής υδρογονανθράκων, εξακολουθεί να μην υπάρχει σαφήνεια αναφορικά με το μέγεθος των δυνητικών αποθεμάτων φυσικού αερίου της χώρας. Η ασάφεια αυτή παραμένει ενώ υπάρχουν ενδείξεις ότι διαθέτουμε αποθέσεις φυσικού αερίου σημαντικής αξίας που ενδεχομένως να ξεπερνά τα 250δις Ευρώ»⁵².

Δηλώνεται λοιπόν ότι δεν υπάρχει σαφήνεια αναφορικά με το μέγεθος των δυνητικών αποθεμάτων, όπου εδώ αναφέρεται στον τεχνικό όρο δυνητικά αποθέματα, ο οποίος στην κατηγοριοποίηση των ορυκτών πόρων προφανώς αφορά σε κατηγορία πριν τους ανακαλυφθέντες και πολύ πριν βεβαίως αυτούς που έχουν αποτιμηθεί και πολύ περισσότερο των οικονομικά εκμεταλλεύσιμων. Ακόμα, λοιπόν και για την κατηγορία των δυνητικών αποθεμάτων σημειώνει ότι δεν υπάρχει σαφήνεια ούτε καν για το μέγεθός τους, δε συζητάμε βέβαια για χημική σύσταση, φυσικές και πετροφυσικές ιδιότητες κλπ., κλπ. και πώς αλλιώς θα ήταν άλλωστε δυνατόν εφόσον δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί ούτε η πρώτη φάση της έρευνας. Στη συνέχεια, όμως, με ευκολία κάνει ένα τεράστιο άλμα και περνά, ως δια μαγείας (ή

⁵¹ Στην ακόλουθη διεύθυνση μπορούμε να βρούμε συγκεντρωμένες ορισμένες από αυτές.

<https://www.miningreece.com/mining-greece/investing-in-greece/hydrocarbons-the-next-big-bet-in-greece/>

⁵² https://www.greekhydrocarbons.gr/news_gr/PR_REL_290921.html

προπαγάνδας) στο τελικό στάδιο της ποσοτικοποίησης της οικονομικής αποτίμησης και αναφέρει το ποσό των 250δισ €, χωρίς καμία αναφορά σε κανένα στοιχείο, προσθέτοντας για παν ενδεχόμενο και το ουσιαστικό «ενδείξεις» που συνοδεύεται από το επίρρημα «ενδεχομένως» και όλα καλά!

Η εκτίμηση αυτή επαναλαμβάνεται σε επόμενα δελτία τύπου της ΕΔΕΥ όπως αυτό για τις γεωφυσικές έρευνες για τον Μπλοκ 10 (Κυπαρισσιακός) στο Ιόνιο, με διαφοροποιημένη διατύπωση και νόημα όπου αναφέρεται, «[Α]πό προηγούμενες μελέτες και εκτιμήσεις Ελλήνων και διεθνών αναλυτών έχει προκύψει ότι η δυνητικά αξία των αποθεμάτων φυσικού αερίου της Ελλάδας θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα κύκλο εργασιών που υπερβαίνει τα 250 δις ευρώ. [...]».⁵³ Εδώ ο τεχνικός όρος των εξορύξεων ορυκτών πόρων, δυνητικά αποθέματα, μετατράπηκε σε δυνητική αξία των αποθεμάτων που οπωσδήποτε είναι κάτι άλλο, ενώ τα 250δισ ευρώ δεν αναφέρονται πλέον στην αξία των αποθεμάτων, αλλά στον κύκλο εργασιών. Αυτό όμως που έχει σημασία είναι ότι επαναλαμβάνεται το σημαντικό, αυτό που μένει, τα 250€ δις.

Αυτά λοιπόν τα 250€ δις επαναλαμβάνονται στην έκθεση του ΙΕΝΕ που δημοσιεύτηκε την 11^η Απριλίου του 2022, υπό τον τίτλο *ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ – Οικονομικά και Γεωπολιτικά Οφέλη από την Αξιοποίηση Υδρογονανθράκων στην Ελλάδα*, όπου αναφέρεται «[Α]πό προηγούμενες μελέτες της ΕΔΕΥ και εκτιμήσεις Ελλήνων και διεθνών αναλυτών έχει προκύψει ότι η δυνητική αξία των αποθεμάτων φυσικού αερίου της Ελλάδας υπερβαίνει τα 250€ δις [...]».⁵⁴ Φυσικά, η εκτίμηση επαναλαμβάνεται χωρίς παραπομπές και με μια αόριστη αναφορά στην ΕΔΕΥ και σε διάφορους Έλληνες και διεθνείς αναλυτές, ποιους/ες με ποια στοιχεία; Από εκεί και πέρα οι αναφορές σε εγχώριο και διεθνή τύπο περί αποθεμάτων 250€ δις είναι βεβαίως συνεχείς. Αξίζει επίσης να αναφέρουμε ότι μια ημέρα αργότερα την 12^η Απριλίου του 2022 πραγματοποιείται σύσκεψη της ΕΔΕΥ υπό τον Κυριάκο Μητσοτάκη όπου ανακοινώνεται η έναρξη των ερευνών για την αξιοποίηση κοιτασμάτων φυσικού αερίου⁵⁵. Η αναθέρμανση του αφηγήματος περί Eldorado υδρογονανθράκων για την έναρξη των ερευνών σκηνοθετείται επιμελώς, γίνονται επίσημες δηλώσεις περί κρυμμένων, εν αναμονή, θησαυρών που επιβεβαιώνονται από εκθέσεις και τέλος ακολουθούν οι πολιτικές πρωτοβουλίες και οι πρωθυπουργικές εξαγγελίες.

⁵³ https://www.greekhydrocarbons.gr/news_gr/PR_REL_040222.html

⁵⁴ ΙΕΝΕ, (Απρίλιος 2022), *Οικονομικά και Γεωπολιτικά Οφέλη από την Αξιοποίηση Υδρογονανθράκων στην Ελλάδα*, Ειδική Έκθεση της Επιτροπής Υδρογονανθράκων (Upstream) του ΙΕΝΕ, σελ. 21

<https://www.iene.gr/page.asp?pid=5576&lng=1>

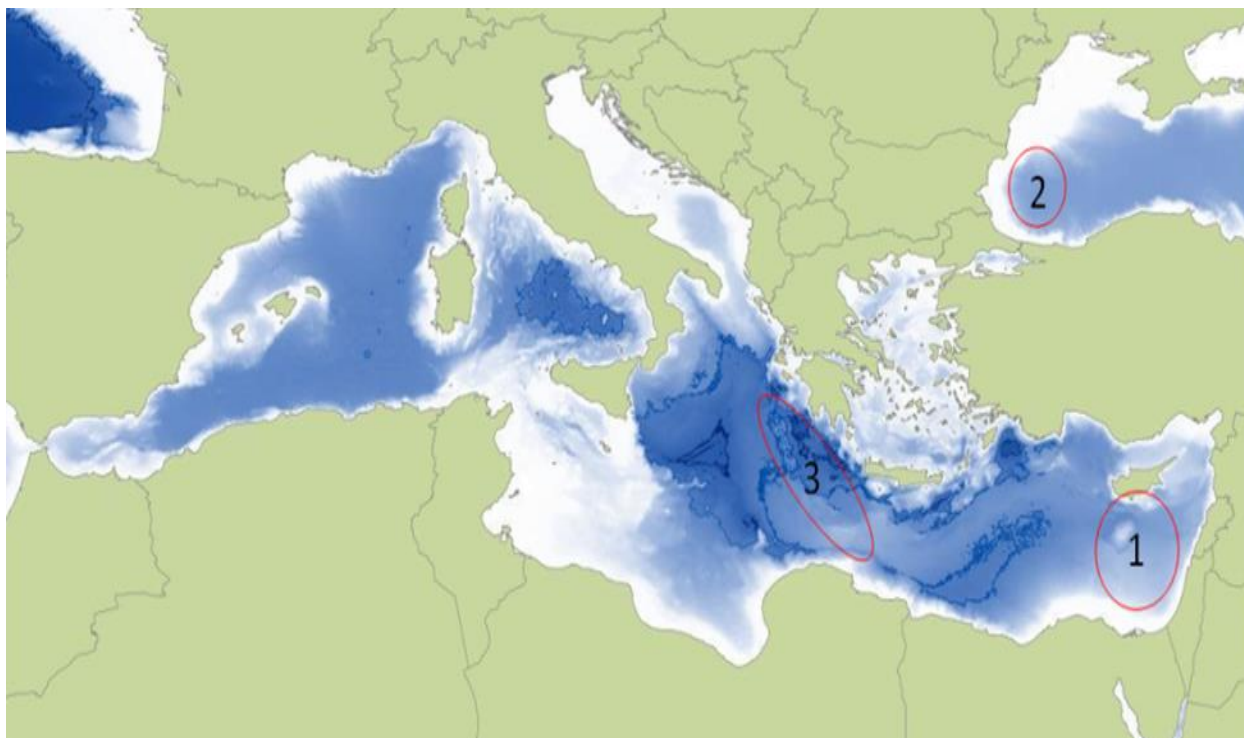
⁵⁵ <https://primeminister.gr/2022/04/12/29121>

Όμως ακόμα και οι εκθέσεις των οργανισμών και των Ινστιτούτων που έχουν ως αποστολή την προώθηση των εξορύξεων δεν εξυπηρετούν μόνο την προπαγάνδα, πρέπει ταυτόχρονα να έχουν και κάποια χρησιμότητα για όσους/ες παίρνουν αποφάσεις, επενδύουν, διαμορφώνουν επιλογές μεταξύ εναλλακτικών κλπ. Με άλλα λόγια μπορεί να εξαχθεί ένα διπλός λόγος που απευθύνεται σε εντελώς διαφορετικά ακροατήρια και εξυπηρετεί άλλες χρήσεις και σκοπιμότητες.

Ας δούμε μόνο ένα στοιχείο το οποίο έχουμε ήδη αναφέρει. Οι γεωλογικές δομές και οι ερευνητικοί στόχοι των περιοχών των θαλάσσιων παραχωρήσεων αφορούν στην πλειονότητα τους σε έρευνες σε υπερ-βαθιά ύδατα (ultra-deerwater). Ας δούμε λοιπόν τι αναφέρει ο Γ. Μπασιάς ως εν ενεργεία (τότε) πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΔΕΥ σε άρθρο του σε έκθεσή της το 2020. Αφού προσδιορίζει τα ρηχά νερά ως αυτά με βάθος κάτω από 300 μ., τα μεσαίου βάθους 300-1500 μ. , τα βαθιά 1500-2000 μ. και τα πολύ βαθιά εκείνα πάνω από 2100 μ. σημειώνει:

«Η υπεράκτια εξερεύνηση πετρελαίου και φυσικού αερίου, σε βάθη που κυμαίνονται μεταξύ 2500 και 3500 μ., θα αναδείξει την Ελλάδα σε πρωτοπόρο όσον αφορά στις τεχνολογικές εφαρμογές και στα μέτρα ασφαλείας των υπεράκτιων εγκαταστάσεων. [...] Οι νέες τεχνολογίες γεωφυσικής και γεώτρησης επιτρέπουν πλέον την υλοποίηση βιομηχανικών πλάνων παραγωγής που αφορούν στα πολύ βαθιά νερά, δηλαδή σε βάθος 3000 μέτρων θάλασσας [...]. Στα βαθιά νερά της Ελλάδας εντοπίζονται ορισμένοι πιθανοί στόχοι σε βάθος 1500-2000 μ. κάτω από τον πυθμένα της θάλασσας. Η πλειονότητα των στόχων (σύμφωνα με τη γεωφυσική απεικόνιση) βρίσκονται σε βάθη νερού που υπερβαίνουν τα 2500 μ., ενώ αρκετοί άλλοι στόχοι βρίσκονται σε βάθη που ξεπερνούν τα 3500 μ. Σήμερα τα εξαιρετικά βαθιά νερά (πάνω από 3000 μ.) βρίσκονται στο επίκεντρο της τεχνολογικής καινοτομίας ενώ αντιθέτως, πριν από 10 χρόνια, ήταν αδύνατο να σχεδιαστούν γεωτρήσεις και να τοποθετηθούν εγκαταστάσεις σε βάθη που υπερβαίνουν 3000 μ.».⁵⁶

⁵⁶ ΕΔΕΥ, (2020), Υδρογονάνθρακες στην Ελλάδα: Ο ρόλος της ΕΔΕΥ, σελ. 13
https://www.greekhydrocarbons.gr/news_files/HHRM_book.pdf

Χάρτης 4: Από το 1 έως το 3, το μέσο βάθος νερού αυξάνεται από τα 1600 μέτρα (1: Νοτιοανατολική Μεσόγειο), σε 2000 μέτρα (2: μαύρη θάλασσα) και 2900 μέτρα (3: κεντρικό Ιόνιο Πέλαγος και δυτικά και νότια της Κρήτης). Οι ανακαλύψεις αερίου βρίσκονται στο στάδιο παραγωγής (1), υπό ανάπτυξη (2) και σε φάση εξερεύνησης (3).

Επίσης προστίθεται ότι:

Σε κάθε δυνητικό στόχο θα πρέπει να γίνουν γεωτρήσεις σε τρία ως τέσσερα σημεία και αυτό έχει ένα κόστος το οποίο ξεπερνά τα 700 εκατ. δολάρια (το κόστος αυξάνεται όταν υπάρχουν υψηλές πιέσεις σε βαθιά θαμμένους ταμιευτήρες). Επιπλέον, μετά από τη δήλωση εμπορευσιμότητας που κατατίθεται στο ελληνικό κράτος, όταν ένα κοίτασμα θεωρείται τελικά εκμεταλλεύσιμο, η επένδυση που σχετίζεται με την ανάπτυξη και την παραγωγή κοστίζει δισεκατομμύρια δολάρια. [...]. Ωστόσο, τα έργα έρευνας υδρογονανθράκων δεν έχουν το υψηλό κόστος της περιόδου της εκμετάλλευσης. Το γεγονός αυτό διευκολύνει τις αποφάσεις των μεγάλων εταιρειών σχετικά με τη δημιουργία ενός διευρυμένου χαρτοφυλακίου το οποίο θα αφορά ανεξερεύνητες (frontier) περιοχές με βάθη άνω των 3000 μ. Ωστόσο, σε περιοχές κάτω από τις συσσωρεύσεις εβαποριτών (σχηματισμοί αλατιού), όπως αυτές της Δυτικής και Νότιας Κρήτης, η πιθανότητα ύπαρξης υψηλών επιπέδων CO₂ μπορεί να απαιτήσει υπεράκτιο διαχωρισμό, ο οποίος θα είναι δαπανηρός ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι τέτοιες επενδύσεις θα ήταν δυνατές μόνο σε μια στιβαρή αγορά παραγωγής (downstream) στην οποία θα έχουν ανακαλυφθεί μεγάλα αποθέματα φυσικού αερίου.⁵⁷

⁵⁷ Ibid, σελ. 14

Τα παραπάνω αυτονόητα, φθάνουν για να καταρρίψουν ολόκληρο το αφήγημα που προβάλλεται ότι καθόμαστε πάνω σε εκατοντάδες δισεκατομμύρια υδρογονανθράκων που οσονούπω τους εξορύσσουμε, μετατρεπόμενοι/ες σε Νορβηγία του Νότου. Πρόκειται για έρευνες σε ανεξερεύνητες περιοχές (frontier), σε υπερ-βαθείς στόχους, για τους οποίους μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται η τεχνολογία εξόρυξης, ενώ οι τεχνικές δυσκολίες και το κόστος είναι τεράστια όπως και τα εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα που απαιτούνται και μάλιστα σε περιβάλλον ύπαρξης ήδη υψηλών σχετικών υποδομών, για να επιχειρηθεί εξόρυξη.

Μερικά από αυτά τα αυτονόητα επανέλαβε και ο υπεύθυνος της ExxonMobil για τις ανεξερεύνητες περιοχές (frontier exploration) Tristan Aspray πριν από δύο μήνες στο ετήσιο συνέδριο του Economist στη Λευκωσία, και μάλιστα αναφερόμενος σε υπάρχουσες ανακαλύψεις, αναφέροντας ότι οι νέες υπεράκτιες ανακαλύψεις σε Ισραήλ, Κύπρο και Αίγυπτο είναι σχετικά μικρές και σε βαθιά ύδατα που σημαίνει ότι απαιτούνται δισεκατομμύρια δολάρια προκειμένου να εξορυχθούν και συμπλήρωσε: «Προκειμένου να κάνουμε κάτι τέτοιο, ώστε να ενισχύσουμε την ενεργειακή τροφοδοσία από την Ανατολική Μεσόγειο, θα απαιτηθεί στήριξη από τις κυβερνήσεις, με ευνοϊκούς όρους και με διασφάλιση της ζήτησης». ⁵⁸

Συνεπώς, στις υπό συζήτηση περιοχές, εάν υπάρξει ποτέ η πιθανότητα εξόρυξης θα αποτελέσει, μεταξύ άλλων, και εργαστήριο ανάπτυξης τεχνολογιών εξόρυξης σε υπερ-βαθιά ύδατα και σε κάθε περίπτωση μη ώριμων τεχνολογιών, γεγονός που φυσικά έχει αυτονόητα επιπτώσεις στο ρίσκο ατυχημάτων, διαρροών κ.λπ. Επίσης, όπως δηλώνεται, οι συμβάσεις μίσθωσης και η ανάληψη αυτών των παραχωρήσεων καθώς και οι έρευνες σε ανεξερεύνητες περιοχές πραγματοποιείται για την ενίσχυση του χαρτοφυλακίου των εταιρειών που μεταξύ άλλων γίνεται και για χρηματιστηριακούς λόγους, όπως θα αναφέρουμε στη συνέχεια και βέβαια απαιτείται δημόσιο χρήμα και ευνοϊκοί όροι από τα κράτη καθώς βεβαίως και αντίστοιχη χρηματοδότηση που αφορά σε υποδομές.

Από τα 250€ δις στη...μίζερη πραγματικότητα

Πριν περάσουμε στο τι προβλέπουν οι συμβάσεις μίσθωσης ας αναφέρουμε συνοπτικά και ενδεικτικά τρία στοιχεία για την πραγματικότητα της μοναδικής παραγωγικής εξόρυξης που πραγματοποιείται στην Ελλάδα εδώ και δεκαετίες, αυτής της Energean στον Πρίνο.

Ας δούμε, κατ' αρχάς, τι δηλώνει η Energean Oil & Gas για τις πληρωμές της στο Ελληνικό δημόσιο. Για το 2016 δήλωσε 11.316.000 \$ (δηλαδή λιγότερο από 10 εκ. € σε τρέχουσες τιμές) εκ των οποίων τα 9.851.000 \$ αφορούσαν στο φόρο εισοδήματος και κοινωνικών εισφορών των εργαζομένων στην εταιρεία! ⁵⁹

⁵⁸ Nicolaou K., (19 October 2022). *ExxonMobil executive: 'government support necessary for East Med gas exploitation'*. CyprusMail

<https://cyprus-mail.com/2022/10/19/exxonmobil-executive-government-support-necessary-for-east-med-gas-exploitation/>

⁵⁹ <https://www.energean.com/media/1764/2016-summary-of-payments-to-the-greek-state.pdf>

	Amounts in '000 US\$ ¹	
	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Employee income tax & social contribution	9.851	9.032
Contractors tax	721	245
Other taxes	744	9.506
Total payments for the period	11.316	18.783

Εικόνα 1: Energean Oil & Gas: Φόροι και κοινωνικές εισφορές που πληρώθηκαν στην Ελλάδα τα έτη 2015 και 2016

Και βέβαια η ίδια κατάσταση συνεχίζεται όπως βλέπουμε στην εικόνα 7, πέρα από πρόστιμα για ενδοομιλικές συναλλαγές και εν συνεχεία προσφυγές της Kaval Oil, όπως μπορούμε να δούμε στις Οικονομικές Καταστάσεις που έχουν δημοσιευτεί⁶⁰, περιγράφοντας έναν κυκλώνα διαδικασιών φοροαποφυγής όπως συστηματικά γίνεται από εταιρείες του κλάδου (και όχι μόνο).

Βεβαίως, το θέμα της φοροαποφυγής των μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των πολυεθνικών και ακόμα ειδικότερα των εξορυκτικών εταιριών είναι ένα τεράστιο διεθνές θέμα. Σε κάθε περίπτωση η απόκρυψη, με ποικίλες μεθόδους, της φορολογητέας ύλης (κερδών), η διαρκής παρουσίαση ζημιών, οι ενδοομιλικές συναλλαγές, οι offshore και πολλές άλλες μέθοδοι της νεοφιλελεύθερης περιόδου έχουν ως αποτέλεσμα τα προσδοκώμενα φορολογικά έσοδα για το κράτος να έχουν τα χαρακτηριστικά φάρσας.⁶¹ Αποκαλυπτική ήταν η δήλωση του διευθύνοντος συμβούλου της Eldorado Gold Πολ Ραϊτ στην καθημερινή το 2015 όταν ρωτήθηκε για τη μελέτη του ολλανδικού Κέντρου Μελέτης Πολυεθνικών Επιχειρήσεων (SOMO) και για τις μεθόδους φοροαποφυγής που χρησιμοποιεί η εταιρεία⁶², όπου ανερυθρίαστα απάντησε ότι: «Όσον αφορά τον φορολογικό μας σχεδιασμό και τη χρήση ολλανδικών εταιριών, κάνουμε ό,τι κάνουν οι περισσότερες πολυεθνικές επιχειρήσεις και είναι

⁶⁰ <https://www.energean.com/media/3442/kavala-oil-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-30112018.pdf>

⁶¹ Η κατάσταση έχει εκτραχυνθεί σε τέτοιο βαθμό που αποτελεί πλέον πρόβλημα ακόμα και για τους πολιτικούς εκπροσώπους του ίδιου του κεφαλαίου λόγω συστημικού «πολιτικού κινδύνου». Με άλλα λόγια η ραγδαία διεύρυνση των ανισοτήτων και οι επιπτώσεις στα δημόσια έσοδα συνιστούν πλέον πρόβλημα για τους νεοφιλελεύθερους πολιτικούς διαμεσολαβητές τους, χωρίς βέβαια καμιά αυταπάτη για το τι πρόκειται να κάνουν. Για αυτό αυτές οι πρακτικές έχουν φθάσει να αποτελούν θέμα τόσο του Ευρωκοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσο και του ΟΟΣΑ. Ενδεικτικά:

<file:///C:/Users/Petros/Downloads/tax-games-the-race-to-the-bottom.pdf>

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2015:0136:FIN:EL:PDF>

<https://www.kathimerini.gr/845081/article/oikonomia/epixeirhseis/oi-praktikes-poy-akoloy8oyn-oi-epixeirhseis-gia-foroapofygh>

<https://www.efsyn.gr/oikonomia/diethnis-oikonomia/157128-oi-4-megaloi-tis-foroapofygis>

⁶² <https://www.somo.nl/wp-content/uploads/2015/03/Summary-Greek.pdf>

απολύτως νόμιμο. Προσπαθούμε, όπως κάθε επιχείρηση και κάθε φυσικό πρόσωπο, να ελαχιστοποιήσουμε με νόμιμα μέσα τους φόρους που θα κληθούμε να πληρώσουμε». ⁶³

TAXES & SOCIAL CONTRIBUTIONS PAID IN GREECE		
	Amounts in '000 US\$	
	2017	2016
Royalties	418	
License fees	97	
Employee income tax & social contribution	10.463	9.851
Contractors tax	742	721
Other taxes	50	744
Total payments for the period	11.770	11.316

Εικόνα 7: Energean Oil & Gas Φόροι και κοινωνικές εισφορές που πληρώθηκαν στην Ελλάδα τα έτη 2016 και 2017⁶⁴

Όσο για τον φόρο εισοδήματος το 2015 φαίνεται, από στοιχεία της εταιρείας, ότι καταβλήθηκε το δυσθεώρητο πόσο των 170.000€ ενώ το 2016 δήλωσε ζημιές και δεν κατέβαλε φόρο εισοδήματος. Ερχόμενοι στα πιο πρόσφατα, ζημιές 57€ εκατ. δήλωσε η εταιρία το 2020, ενώ επίσης ζημιές 26,8 εκατ. δήλωσε και το 2021.

Κρίσιμο για την σκιαγράφιση της γενικής κατάστασης είναι ότι η Energean προκειμένου να λάβει δάνειο απείλησε με σταμάτημα των δραστηριοτήτων της στον Πρίνο, που εν μέρει πραγματοποίησε, εκβιάζοντας για τεράστια δανειακή στήριξη από το δημόσιο (την οποία πήρε) την ίδια στιγμή που άνθρωποι πέθαιναν σε ράντζα κατά χιλιάδες εν μέσω πανδημίας, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις ζημιές ύψους 120εκατ. € της διετίας 2019, 2020. Πέρα από το κλείσιμο της επιχείρησης ο εκβιασμός επεκτάθηκε, όπως αναμενόταν, στους 270 εργαζόμενους που θα έχαναν τη δουλειά τους, αλλά δεν έμεινε εκεί, προχώρησε και σε ένα επόμενο στάδιο. Ο αντιπρόεδρος της Energean Ελλάδας Ν. Νικολάου δήλωσε αναφορικά με το κλείσιμο των δραστηριοτήτων ότι πρόκειται για εγκαταστάσεις 40 ετών, οι οποίες δουλεύουν με υδρόθειο. Υπάρχουν 24 γεωτρήσεις, εάν μείνει έξι μήνες ασυντήρητο, θα είναι μια τεράστια «βόμβα» στην καρδιά του Αιγαίου!⁶⁵ Συνεπώς ο αντιπρόεδρος της εταιρείας απείλησε ότι εάν το δημόσιο δε δώσει αφειδώς χρήμα, θα καταστραφεί το βόρειο Αιγαίο, αυτή είναι η λαμπρή ενεργή βιομηχανία εξορύξεων υδρογονανθράκων στην Ελλάδα.

Εν μέσω λοιπόν πανδημίας, ενεργειακής φτώχειας και αμύθητων θησαυρών η μόνη εταιρεία που εξορύσσει υδρογονάνθρακες στην Ελλάδα, όχι μόνο δεν μας έσωσε, αλλά απαίτησε και πήρε με εγγύηση του δημοσίου δάνειο 100€ εκατ. και συγκεκριμένα: «Με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για στήριξη της εταιρείας (δημόσια εγγύηση για εμπορικό δάνειο ύψους 90,5 εκατ. ευρώ και ομολογιακό

⁶³ <https://www.kathimerini.gr/810291/article/proswpa/syentey3eis/pol-rait-an-synexis8ei-h-katastash-stamatame>

⁶⁴ <https://www.energean.com/media/3056/2017-summary-of-payments-to-governments.pdf>

⁶⁵ Insider. (2020 Μαΐου 22). Νικολάου (Energean): Ο Πρίνος είναι το μεγάλο θύμα.

<https://www.insider.gr/epiheiriseis/137486/nikolaoy-energean-o-prinos-einai-megalo-thyma>

δάνειο μειωμένης εξασφάλισης ύψους 9,5 εκατ. ευρώ από το ελληνικό κράτος) [...]».⁶⁶ Το δάνειο δόθηκε από την Τράπεζα Εμπορίου και Ανάπτυξης Ευξείνου Πόντου (ΤΕΑΕΠ) στην οποία συμμετέχει το Ελληνικό Δημόσιο, και βέβαια σε μια εταιρεία με έδρα το Λονδίνο που είναι εισηγμένη τόσο στα χρηματιστήρια του Λονδίνου όσο και του Τελ Αβίβ, που δραστηριοποιείται σε οχτώ χώρες της Μεσογείου και στη Βόρεια Θάλασσα της Μ. Βρετανίας. Αντί για το σύστημα υγείας το ελληνικό δημόσιο – κράτος - χρηματοδοτεί εισηγμένες ιδιωτικές επιχειρήσεις που κάνουν εξορύξεις και απειλούν με περιβαλλοντικές καταστροφές.

Και οι εργαζόμενοι; Στη συνέχεια ακολούθησε επιχείρηση αναδιάρθρωσης με μαζικές απολύσεις εργαζομένων, shut down, διαθεσιμότητα, MAT, μη τήρηση μέτρων ασφαλείας, απειλή της ζωής και της υγείας των εργαζομένων, ενώ τον Απρίλιο σημειώθηκε έκρηξη και μεγάλη πυρκαγιά στις εγκαταστάσεις τις εταιρείας.⁶⁷ Αυτή είναι μια εντελώς σχηματική απεικόνιση της πραγματικότητας της μονής παραγωγικής εξόρυξης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα και του success story της!

Ας δούμε λοιπόν τι προβλέπεται στις συμβάσεις μίσθωσης σε σχέση με φόρους, μισθώματα και άλλα έσοδα λαμβάνοντας ως παράδειγμα τη Σύμβαση Μίσθωσης των Ιωαννίνων Ν.4300/2014 και την υπεράκτια περιοχή Νοτιοδυτικά της Κρήτης - Ν. 4628/2019.

Θα αρχίσουμε με τα περίφημα Μισθώματα (Δικαιώματα εκμετάλλευσης - Royalties), όπως περιγράφονται στο άρθρο 13 και των δύο συμβάσεων. Το μίσθωμα μπορεί να είναι σε Είδος ή σε Χρήμα ή σε συνδυασμό των δύο, ανάλογα με την επιλογή του Εκμισθωτή (δημοσίου). Μια λεπτομέρεια που αφορά στην επιλογή μισθώματος σε χρήμα ή σε είδος, είναι ότι στην περίπτωση που ο Εκμισθωτής επιλέξει μίσθωμα σε χρήμα οι Μισθωτές αποκτούν άμεσα δικαίωμα κυριότητας επί των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων, ενώ αντίθετα αν η επιλογή είναι μίσθωμα σε είδος Εκμισθωτής και Μισθωτές καθίστανται προσωρινά συγκύριοι στις ποσότητες που εξορύσσονται (κατ' αναλογία του δικαιώματος μισθώματος) μέχρι την παράδοση του μισθώματος. Κατ' άλλα ισχύει και αυτό είναι το μείζον, όπως προβλέπεται στο άρθρο 10 παρ. 3 (Ν. 4618/2019) ότι «κάθε Συμμισθωτής σύμφωνα με το ποσοστό του [...] θα έχει τίτλο κυριότητας ελεύθερο βαρών επί όλων των Παραχθέντων και Διασωθέντων Υδρογονανθράκων στην κεφαλή της γεώτρησης παραγωγής εντός της Συμβατικής Περιοχής».

Το «Ποσοστό Μισθώματος» καθορίζεται με βάση το συντελεστή R. Ο συντελεστής R για κάθε περίοδο υπολογίζεται ως το αποτέλεσμα της διαίρεσης των Σωρευτικών Ακαθάριστων Εισροών, με τις Σωρευτικές Συνολικές Εκροές. Οι Σωρευτικές Ακαθάριστες Εισροές μεταφράζονται στη σωρευτική ακαθάριστη αξία: α) των παραχθέντων και διασωθέντων υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων, β) των πωλήσεων περιουσιακών στοιχείων, γ) των καθαρών εσόδων από συναλλαγές, όπως τέλη χρήσης εγκαταστάσεων μεταφοράς υδρογονανθράκων, παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ασφαλιστήρια συμβόλαια κ.λπ. Οι Σωρευτικές Συνολικές Εκροές μεταφράζονται στο αθροιστικό σύνολο όλων των εξόδων έρευνας, εκμετάλλευσης, λειτουργικών και άλλων εκπιπτόμενων εξόδων. Μεταξύ άλλων στα εκπιπτόμενα εξοδά περιλαμβάνονται ποσά που κατατίθενται στο ειδικό αποθεματικό για αποσυναρμολόγηση, απομάκρυνση εγκαταστάσεων και για αποκατάσταση της Συμβατικής Περιοχής, όπως και για άλλες

⁶⁶ Energean Oil & Gas: *Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου. Περίοδος 01.01.2021 -31.12.2021.*, σελ. 5

<https://www.energean.com/media/5238/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-eogsa-2021.pdf>

⁶⁷ <https://kavalanews.gr/26035-fotia-egkatastaseis-petrelaion-megali-kinitopoiisi-pyrosvestikis.html>

δαπάνες αποκατάστασης που δεν περιλαμβάνονται στο ειδικό αποθεματικό. Επίσης, στις σωρευτικές συνολικές εκροές συμπεριλαμβάνονται και τα μισθώματα.

Το Μίσθωμα θα υπολογίζεται ως ποσοστό επί των παραχθέντων και διασωθέντων υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων, ανάλογα με τον συντελεστή R. Έτσι, για συντελεστή R: α) μικρότερο ή ίσο με 0,5 το ποσοστό μισθώματος θα είναι 2% (Κρήτη 4%), β) μεταξύ 0,5 και 1,0, θα είναι 5% (Κρήτη 5%), γ) μεταξύ 1,0 και 1,5 θα είναι 8% (Κρήτη 6%), δ) μεταξύ 1,5 και 2,0 θα είναι 11% (Κρήτη 7%) ε) μεταξύ 2,0 και 2,5 θα είναι 14% (για Κρήτη, μεγαλύτερο από 2,0 θα είναι 15%), στ) μεταξύ 2,5 και 3.0 θα είναι 17% και ζ) μεγαλύτερο από 3,0 θα είναι 20%.

Στις δύο συμβάσεις παρατηρείται μια διαφορά στα ποσοστά των μισθωμάτων. Πέρα όμως από αυτό η πραγματικότητα έγκειται στο γεγονός ότι ο τρόπος που υπολογίζονται τα μισθώματα και η πολιτική που ακολουθούν τέτοιοι πολυεθνικοί όμιλοι, καθιστούν άκρως αμφίβολο εάν θα καταβληθούν καν μισθώματα και εάν καταβληθούν (όποια τρίμηνα) θα είναι στις χαμηλότερες κλίμακες.

Το φορολογικό καθεστώς ρυθμίζεται και στις δύο συμβάσεις από το άρθρο 14. Σύμφωνα με αυτό ο Μισθωτής ή κάθε Συμμισθωτής υπόκειται σε ειδικό φόρο εισοδήματος με συντελεστή 20% και σε περιφερειακό φόρο 5% επί του φορολογητέου εισοδήματός του. Στο εν λόγω άρθρο περιγράφεται πως προσδιορίζεται το φορολογητέο εισόδημα με βάση των λογαριασμό εσόδων και εξόδων, τις αποσβέσεις δαπανών για έρευνες, εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης κ.λπ. Έχουμε ήδη προηγουμένως περιγράψει ποια είναι η διεθνής και εγχώρια πραγματικότητα για τα φορολογητέα εισοδήματα όπως εμφανίζονται και άρα για τα τελικά ποσά που εν τέλει καταβάλλονται. Ακόμα όμως και έτσι αν αναλογιστούμε ότι ο φορολογικός συντελεστής για τους μισθωτούς/ες με εισόδημα άνω των 10.000 είναι 22%!

Επίσης, προβλέπεται η καταβολή των επονομαζόμενων πρόσθετων ανταλλαγμάτων. Στη σύμβαση των Ιωαννίνων προβλέπεται το ποσό των 500.000€ (για Κρήτη 1.500.000€) ως αντάλλαγμα υπογραφής της Σύμβασης (signature bonus) και bonus σε κλίμακες ανάλογα με τη συνολική παραγωγή, για παράδειγμα για τα πρώτα δέκα εκατομμύρια βαρέλια 1.500.000€ κ.ο.κ.

Τέλος, προβλέπονται στρεμματικές αποζημιώσεις. Αναφέρουμε πρώτα αυτές για την περιοχή των Ιωαννίνων και σε παρένθεση αυτές που ορίζονται για την υπεράκτια περιοχή της Κρήτης. Αυτές ορίζονται ως εξής: α) για την πρώτη φάση του σταδίου των ερευνών 10€ (15€) ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο της Συμβατικής Περιοχής ετησίως, β) για τη δεύτερη φάση των ερευνών 15€ (20€) ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, γ) για την Τρίτη φάση των ερευνών 20€ (25€) ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και δ) σε όλες τις φάσεις του σταδίου της εκμετάλλευσης θα καταβάλλονται, επιπλέον των παραπάνω, 200€ (200€) ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο της Περιοχής Εκμετάλλευσης ετησίως. Δυσθεώρητα ποσά!

Σύμφωνα με τον κρατικό προϋπολογισμό του 2019⁶⁸ τα έσοδα από τα τέλη συνδρομητών της κινητής τηλεφωνίας φθάνουν τα 195.000.000 € ετησίως, τα έσοδα από τα τέλη συνδρομητικής τηλεόρασης τα 21.000.000 €, τα έσοδα από το περιβαλλοντικό τέλος πλαστικής σακούλας τα 11.000.000 €, τα έσοδα από παροχή υπηρεσιών από προξενεία 39.000.000 €, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θαλάσσιας Αλιείας 43.000.000 €. Άραγε τα έσοδα για το δημόσιο από τις εξορύξεις υδρογονανθράκων, αν ευοδωθούν οι πόθοι των υπέρμαχων των εξορύξεων, υπάρχει άραγε πιθανότητα να φθάσουν το δυσθεώρητο ποσό

⁶⁸<https://minfin.gr/documents/20182/7655501/%CE%9A%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3+%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A5%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3+2019.pdf/bbd29912-0de3-4ff7-a62c-ebb5925964ba>

των τελών κινητής τηλεφωνίας ή θα πέσουν κάτω και από την πλαστική σακούλα (κατά μέσο όρο σε ετήσια βάση);

Ένα πρόσθετο επιχείρημα που συχνά προβάλλεται είναι ότι μέσω των εξορύξεων η χώρα θα καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες. Κατ' αρχάς, το πρώτο που πρέπει να τονίσουμε, όπως έχουμε ήδη σημειώσει, είναι ότι οι όποιες ποσότητες εξορυχθούν ανήκουν στις εταιρείες (πλην του ποσοστού μισθώματος σε είδος εφόσον επιλεγεί και προκύψει) και προορίζονται όχι για την κάλυψη των εγχώριων ενεργειακών αναγκών αλλά για εξαγωγή στις διεθνείς αγορές. Οι τιμές των υδρογονανθράκων του πετρελαίου και του φυσικού αερίου διαμορφώνονται στις διεθνείς αγορές στα αντίστοιχα χρηματιστήρια και στους διεθνείς οργανισμούς. Επομένως, η εγχώρια ζήτηση θα καλύπτεται με τον ίδιο τρόπο, σε ότι αφορά στις τιμές, όπως συμβαίνει έως σήμερα. Η μόνη περίπτωση που αυτή η συνθήκη τροποποιείται αφορά στο άρθρο 18 αμφότερων των συμβάσεων μίσθωσης, Ιωαννίνων και της περιοχής Νοτιοδυτικά της Κρήτης (και των υπολοίπων βεβαίως), το οποίο αφορά στην περίπτωση πολέμου, ή άλλης κατάστασης έκτακτης ανάγκης, όπου κατόπιν αιτήσεως του Δημοσίου ο Μισθωτής υποχρεούται να πωλεί, στη σύμβαση των Ιωαννίνων, ή διαθέτει σε αυτή της Κρήτης, το σύνολο ή συγκεκριμένο μερίδιο επί της παραγωγής στην Επίσημη Τιμή. Το άρθρο 18 τιτλοφορείται «ΙΚανοποίηση Εγχώριων Αναγκών» και πρακτικά περιλαμβάνει μόνο την περίπτωση πολέμου. Άρα στην πράξη πέραν των καταγραφών ισοζυγίων κανένα όφελος δεν προκύπτει που να αφορά στην κάλυψη των εγχωρίων αναγκών.

Με δεδομένα τα παραπάνω εύλογο λοιπόν θα ήταν το ερώτημα γιατί υπάρχει αυτό το ενδιαφέρον, ποιο είναι το πλαίσιο επί του οποίου επιχειρήθηκε ο σχεδιασμός ενός τέτοιου προγράμματος; Συνοπτικά μπορούμε να αναφέρουμε, αρχικά, τέσσερις μείζονες παραμέτρους: α) μετά την καπιταλιστική κρίση του 2008 αναδύθηκε η άμεση ανάγκη της με κάθε μέσο ενίσχυσης της ανάκαμψης, της επιστροφής στην ανάπτυξη και της επανεκκίνησης της συσσώρευσης με ενίσχυση βιομηχανιών πυλώνων που κλυδωνίζονταν μέσω και της διασφάλισης άφθονης και φθηνής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα στις ενεργοβόρες βιομηχανίες, σήμερα αυτή η τάση όπως έχουμε ήδη περιγράψει ενισχύεται περαιτέρω λόγω του πολέμου και της ενεργειακής κρίσης, β) η ενεργειακή στρατηγική της Ε.Ε. για πάνω από μια δεκαετία είχε ως επίκεντρο τη διαφοροποίησή των πηγών εφοδιασμού και των δρόμων μεταφοράς, τη μείωση της εξάρτησης από την Ρωσία και την ενίσχυση της εσωτερικής παραγωγής που βεβαίως μετά το ξέσπασμα του πολέμου έχει μεταβληθεί σε ζωτική παράμετρο κρίσιμης σημασίας, γ) οι δύο μείζονες ανακαλύψεις στην Αν. Μεσόγειο των κοιτασμάτων Ζορ και Λεβιάθαν – νέο γεωλογικό μοντέλο στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο - και δ) η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού κατά την περίοδο των μνημονίων με εκτίναξη της ανεργίας, κατακρήμνιση των εισοδημάτων και των δικαιωμάτων της μεγάλης κοινωνικής πλειοψηφίας, σμίκρυνση το κοινωνικού κράτους, αποδιάρθρωση του πλαισίου της περιβαλλοντικής προστασίας, των ελεγκτικών μηχανισμών κ.λπ. μετάτρεψαν την «κρίση σε ευκαιρία», για την προώθηση ευνοϊκών όρων για την προσέλκυση διεθνών και εγχωρίων εταιρειών, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόσφορο έδαφος για τέτοιου είδους εγχειρήματα.

Γιατί όμως το ελληνικό κράτος και οι μεγάλες πολυεθνικές ενδιαφέρονται, αν τα πράγματα έχουν όπως τα παρουσιάσαμε. Οι μεγάλες διεθνείς πολυεθνικές διεξάγουν ούτως ή άλλως έρευνες σε ανεξερεύνητες περιοχές, σε περιοχές που εάν ανακαλυφθεί κάτι θα έχει υψηλό κόστος εξόρυξης και εδώ και πολλά χρόνια και για μη συμβατικά ορυκτά καύσιμα, καθώς τα τεράστια κοιτάσματα χαμηλού κόστους είναι δεσμευμένα και βέβαια κάποια στιγμή θα εξαντληθούν, ενώ η ανάπτυξη τεχνολογιών εξόρυξης, οι υψηλές τιμές και οι ευνοϊκοί όροι από κράτη που βρίσκονται σε δημοσιονομική πίεση μπορεί έστω και με μικρή πιθανότητα να γεννήσουν ευκαιρίες. Προφανώς η ανακάλυψη των κοιτασμάτων Ζορ και

Λεβιάθαν έστρεψαν τα φώτα στην ανεξερεύνητη Αν. Μεσόγειο. Τέλος, ακόμα και η κατοχή αδειών δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης και η δέσμευση περιοχών ενισχύει το χαρτοφυλάκιο των εταιρειών, με αποτέλεσμα να προβαίνουν σε μόχλευση κεφαλαίων, να ενισχύουν τη χρηματιστηριακή τους αξία και να παράγουν βραχυπρόθεσμα αποδόσεις κεφαλαίων χωρίς όχι απλώς νέες εξορύξεις, αλλά χωρίς να έχει ανευρεθεί τίποτα.

Το ελληνικό κράτος, από την πλευρά του, προφανώς οργανώνει μια τέτοια προπαγάνδα για να αποπροσανατολίζει και να ελέγχει την πολιτική ατζέντα προβάλλοντας φρούδες ελπίδες. Αντί για εργοδοτικές εισφορές, πάταξη της μαύρης και αδήλωτης εργασίας, κατάργηση των ελαστικών σχέσεων εργασίας για την ενίσχυση του ασφαλιστικού, θα βρούμε θησαυρούς στο Ιόνιο και στις θαλάσσιες περιοχές γύρω από την Κρήτη και όλα καλά. Φυσικά, συνδέει το ζήτημα των εξορύξεων με τους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς και την αναβάθμιση της Ελλάδας στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, με επίκεντρο τη γεωστρατηγική της θέση και το ενεργειακό, ως ενεργειακό κόμβου, μέσω κυρίως των αγωγών αλλά και των εξορύξεων, με τις αντίστοιχες συμμαχίες με Κύπρο, Ισραήλ και ΗΠΑ κλπ. Παράλληλα, το θέμα αξιοποιείται κατά κόρον στον ανταγωνισμό με την Τουρκία για τις ΑΟΖ, με έξαρση του εθνικισμού, της «βιομηχανίας» των εξοπλιστικών και όλου του ισχυρού μπλοκ που διαπερνά τον στρατό, διάφορα ΜΜΕ, αναλυτές και εγχώρια συμφέροντα. Και βέβαια πάγιοι υποστηρικτές είναι οι εγχώριες επιχειρήσεις που ασχολούνται με τα ορυκτά καύσιμα κυρίως τα ΕΛΠΕ και η Energean αλλά και δεκάδες άλλες, στην μικρή πιθανότητα που ανευρεθεί κάποιο εκμεταλλεύσιμο κοίτασμα.

Όχι στις εξορύξεις υδρογονανθράκων. Να μείνουν στο υπέδαφος

Εστιάσαμε την ανάλυσή μας για την αναθέρμανση της εξορυκτικής προπαγάνδας με αφορμή την COP σε δύο κεντρικούς πυλώνες. Πρώτον, στην ακραία αντίθεση μεταξύ της ζωτικής και κρίσιμης ανάγκης για ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής από τη μια και της έρευνας για νέα κοιτάσματα ορυκτών καυσίμων από την άλλη, με ορίζοντα εξόρυξης μετά το 2050 και δεύτερον στην παρουσίαση στοιχείων για την πραγματική κατάσταση περί των εξορύξεων έναντι των επιχειρημάτων της οργιώδους προπαγάνδας που έχει τις τελευταίες εβδομάδες κατακλύσει τα εγχώρια ΜΜΕ σε σχέση με κολοσσιαία κοιτάσματα και κρυμμένους θησαυρούς. Δεν αναφερθήκαμε σε κορυφαίες πλευρές του ζητήματος που αφορούν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση και τους ανυπολόγιστους κινδύνους για μη αντιστρεπτές μεταβολές, στις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις σε τοπικό και εγχώριο επίπεδο που αφορούν σε συγκρούσεις με υπάρχουσες χρήσεις γης και παραγωγικές δραστηριότητες με αρνητικό αποτέλεσμα στις θέσεις εργασίας και στο τοπικό εισόδημα της κοινωνικής πλειοψηφίας, σε αρνητικές εξωτερικές οικονομίες, στο κόστος ευκαιρίας από την υποθήκευση άλλων παραγωγικών δυνατοτήτων οι οποίες δεν πραγματοποιούνται, στην ένταση του πολιτικού ελέγχου, της καταστολής και της περιστολής δημοκρατικών δικαιωμάτων, στην έλλειψη διαβούλευσης και συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών, στις γεωπολιτικές επιπτώσεις κλπ.

Είναι όμως κρίσιμο έστω και σχηματικά να αναφέρουμε δύο συν ένα σημεία, εκ των οποίων τα πρώτα δύο συχνά δεν αναφέρονται, ενώ το τρίτο αποτελεί έναν κομβικό συνδυαστικό κρίκο.

Ένας παράγοντας που συχνά αποσιωπάται είναι ότι η Ελλάδα εμφανίζει την υψηλότερη σεισμικότητα στη Μεσόγειο και την έκτη υψηλότερη στον κόσμο κυρίως λόγω του Ελληνικού τόξου (Hellenic Arc). Φυσικά όχι τυχαία (γεωλογικές δομές) σχεδόν το σύνολο των περιοχών παραχώρησης χωροθετούνται στο ελληνικό τόξο. Ο δεύτερος αφορά ότι αναφερόμαστε στη Μεσόγειο μια ημίκλειστη θάλασσα που

περιβάλλεται από 22 χώρες. Πάνω από 150 εκατ. ανθρώπων ζουν στις παράκτιες περιοχές της. Πάνω από 1600 πόλεις, άνω των 10.000 κατοίκων, συναντώνται στις περιοχές αυτές, ενώ αποτελεί στο σύνολο της τον πρώτο τουριστικό προορισμό στον κόσμο. Επίσης χαρακτηρίζεται ως “hotspot” τόσο σε όρους βιοποικιλότητας και χαρακτηριστικών των παράκτιων οικοσυστημάτων όσο και ευαλωτότητας στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Ας σημειώσουμε, επίσης, ότι πάνω από 40% της επιφάνειάς της είναι ήδη δεσμευμένη για εξορύξεις με την πίεση να έχει πλέον επικεντρωθεί στην Ανατολική Μεσόγειο. Επιπροσθέτως, μόνο την περίοδο μεταξύ 1999-2004 καταγράφηκαν πάνω από 9.299 πιθανές διαρροές πετρελαίου.⁶⁹ Άρα σε μια ημίκλειστη θάλασσα, με ευαίσθητα οικοσυστήματα με εκατοντάδες εκατομμύρια κατοίκων και τεράστιο όγκο δραστηριοτήτων, απόλυτα μη συμβατών με τις εξορύξεις, σε περίοδο κλιματική κρίσης, σχεδιάζονται σήμερα νέες εξορύξεις.

Το τρίτο κρίσιμο σημείο αφορά στην ανάγκη σύνδεσης (δημιουργίας βεβαίως κατ’ αρχάς) του αντιεξορυκτικού και του αντιπολεμικού κινήματος. Στην Ελλάδα ο ανταγωνισμός με την Τουρκία, η κατάσταση πολεμικής ετοιμότητας, οι τεράστιοι εξοπλισμοί, οι αμυντικές συμμαχίες, η διατήρηση τεράστιου για τα μεγέθη της χώρας στρατιωτικού συμπλέγματος και η εθνικιστική ρητορική διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της κυρίαρχης ιδεολογίας, της πολιτικοκοινωνικής κατάστασης και βεβαίως των συνθηκών και του επιπέδου διαβίωσης της μεγάλης κοινωνικής πλειοψηφίας. Σήμερα, κόμβο σε αυτή την αντιπαράθεση αποτελεί το ζήτημα της έρευνας και της εξόρυξης των ενδεχόμενων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και των απόλυτα αλληλένδετων διεκδικήσεων των κυριαρχικών δικαιωμάτων για την έλεγχο των επικαλυπτόμενων θαλασσίων ζωνών μέσω της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και της ανακήρυξης ΑΟΖ και την κατοχύρωση τους για τη διαπραγμάτευση και των έλεγχο των όποιων αποθεμάτων. Ο Ελληνοτουρκικός ανταγωνισμός, που οργανώνεται, και από τα δύο κράτη, στο πλέγμα των συμφερόντων και των στρατηγικών του εγχωρίου κεφαλαίου και των διεθνών συμμάχων του και συσχετισμών, απαιτεί την πειθάρχηση της κοινωνικής πλειοψηφίας πάνω στην ατζέντα των λεγόμενων «εθνικών θεμάτων» και της απόσπασης κοινωνικής συναίνεσης και νομιμοποίησης των εθνικών διεκδικήσεων με την επίκληση εκατέρωθεν των εθνικών δικαίων, του διεθνούς δικαίου και της άμυνας (παραβίαση της ΑΟΖ ενώ αυτή δεν έχει καν ανακηρυχθεί) στις προκλήσεις του γείτονα, υπό την απειλή ακόμα και σύρραξης. Η ατζέντα αυτή αποτελεί πραγματικά πολιορκητικό κριό τόσο για τις ανάγκες και τα δικαιώματα των εργαζόμενων τάξεων και της κοινωνικής πλειοψηφίας όσο και της προστασίας του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων. Συνεπώς, καθώς οι εθνικιστικές διεκδικήσεις με κύριο παράγοντα την ανακήρυξη ΑΟΖ έχουν ως κύριο αντικείμενό τους την κατοχύρωση των δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων, η θέση «Όχι στις εξορύξεις υδρογονανθράκων», χωρίς αστερίσκους - τόσο περί του φορέα έρευνας εξόρυξης, κρατικού ή ιδιωτικού ή κοινοπραξίας, όσο και περί του θεσμικού και νομοθετικού πλαισίου -, προκειμένου να είναι συνεπής πρέπει να συνοδεύεται και από τη θέση ενάντια στην ανακήρυξη ΑΟΖ και στην οικοπεδοποίηση των θαλασσών και βέβαια ριζικά ενάντια στους ανταγωνισμούς και στον εθνικισμό. Αντίστροφα, μια συνεπής αντιπολεμική θέση από τη σκοπιά των κοινωνικών αναγκών των αποκάτω και της προστασίας του περιβάλλοντος και όχι βέβαια της συνεκμετάλλευσης των κρατών και των αστικών τους τάξεων, εις βάρος των αναγκών των κατοίκων της Αν. Μεσογείου και της περιβαλλοντική προστασίας, επιτάσσει την

⁶⁹ G. Ferraro, S. Meyer-Roux, O. Muellenhoff, M. Pavliha, J. Svetak, D. Tarchi & K. Topouzelis (2009) Long term monitoring of oil spills in European seas, *International Journal of Remote Sensing*, 30:3, p.638
<https://doi.org/10.1080/01431160802339464>

κάθετη αντίθεση στις εξορύξεις υδρογονανθράκων και στην ανακήρυξη ΑΟΖ, με οικοπεδοποίηση της Αν. Μεσογείου.

Στην περίοδο της κλιματικής κρίσης και της άμεσης ανάγκης για απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα οι έρευνες για ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, τη στιγμή που εκφωνούνται πανηγυρικοί για την ανάγκη ενεργειακής μετάβασης, την πράσινη ανάπτυξη κλπ. αποδεικνύουν την τεράστια υποκρισία και την πραγματική στόχευση των αστικών σχεδιασμών που είναι κατ' αρχάς και πράσινες και μαύρες business as usual και βλέπουμε...

Και παρ' ότι δεν αποτελεί αντικείμενο του παρόντος άρθρου η ενεργειακή πολιτική εν συνόλω, εκτιμούμε ότι είναι σκόπιμο να αποσαφηνίσουμε ότι τόσο η πράσινη, όσο και η μαύρη ανάπτυξη αποτελούν δύο όψεις των αστικών ενεργειακών στρατηγικών. Οποιοσδήποτε επιθετικός προσδιορισμός δε μεταβάλλει τον υποχρεωτικό χαρακτήρα που παίρνει η ανάπτυξη στον καπιταλισμό και τον δομικό παραγωγισμό της με τη μορφή του μονοδιάστατου – ποσοτικού χαρακτήρα της διαρκούς μεγέθυνσης (Αύξηση ΑΕΠ). Δηλαδή, της παραγωγής με κινητήριο στόχο το κέρδος και τη συσσώρευση του κεφαλαίου μέσω της εκμετάλλευσης της εργασίας και της «ληηλασίας» του φυσικού περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, όλες αυτές οι στρατηγικές στηρίζονται στην εμπορευματοποίηση της φύσης και στην επέκταση των αγορών σε τομείς των δημόσιων-κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών και των κοινών πόρων, μεταθέτοντας το κόστος και τις συνέπειες της ανάρθεσης της κλιματικής κρίσης και της ενεργειακής μετάβασης στην κοινωνική πλειοψηφία. Η πράσινη ανάπτυξη της αγοράς, έχει μεταξύ άλλων, ως συνέπειες, μέσω των Συστημάτων Εμπορίας Ρύπων (ETS), των ειδικών χρηματιστηρίων ρύπων, των Μηχανισμών Καθαρής Ανάπτυξης (CDM) και γενικά των ευέλικτων μηχανισμών της αγοράς: α) να ευνοεί μια διαδικασία κερδοσκοπίας προς όφελος των μεγάλων ρυπαντών, β) να αποτελεί τροχοπέδη για τις όποιες μειώσεις μέσω αμφίβωλων επενδύσεων σε τρίτες χώρες, γ) να μεγιστοποιεί την περιβαλλοντική πίεση μέσω της διάχυσης και επέκτασής της σε παγκόσμιο επίπεδο και δ) βεβαίως να μετακυλίζει το κόστος στη μεγάλη κοινωνική πλειοψηφία.

Με δεδομένα τα παραπάνω, αυτό που πρέπει να γίνεται κατανοητό είναι ότι μετά από δεκαετίες επίκλησης του πράσινου μετασχηματισμού/εκσυγχρονισμού από κράτη, επιχειρήσεις και διεθνείς οργανισμούς έχουν αποτύχει πλήρως ακόμα και στους διακηρυκτικούς τους στόχους, δηλαδή στη καθαρή μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και στην δραστική υποκατάσταση ορυκτών καυσίμων που παραμένουν απολύτως κυρίαρχα στο ενεργειακό μίγμα - 80% - τα οποία φυσικά εξακολουθούν να αποτελούν τον ελέφαντα στο δωμάτιο.

Επίσης, παρά τα τεράστια περιβαλλοντικά κόστη της χρήσης ορυκτών καυσίμων (περιβαλλοντική υποβάθμιση, κατάρρευση οικοσυστημάτων, υγεία, γεωργία, αλιεία, ακραία καιρικά φαινόμενα, περιβαλλοντικοί πρόσφυγες κλ.π.) που πλήττουν κατά προτεραιότητα τους/τις πιο ευάλωτους/ες και τον παγκόσμιο Νότο, η παρούσα ενεργειακή κρίση με εκτίναξη της ενεργειακής φτώχειας είναι κρίση που κυρίως σχετίζεται με τα ορυκτά καύσιμα σε διεθνές επίπεδο και βεβαίως με τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση (ιδιωτικοποιήσεις και απορρόθμιση [απελευθέρωση] της αγοράς) του τομέα της ενέργειας.

Συνεπώς, στον τομέα της ενέργειας πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η ανακοπή και η αντιστροφή της διαρκούς τάσης εκθετικής αύξησης της καπιταλιστικής παραγωγής και της ζήτησης ενέργειας. Η IEA εκτιμούσε ότι η παγκόσμια ενεργειακή ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από 33% μέχρι το 2035, αυτή η τάση ανατρέπει και υπερβαίνει οποιοδήποτε σχεδιασμό για μείωση εκπομπών, απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα κλπ. Πέρα λοιπόν από τους στόχους ραγδαίας καθαρής μείωσης

των εκπομπών GHG's, αλλά και ακριβώς προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί, η ενέργεια πρέπει να μετασηματιστεί σε μια διαρκώς μειούμενη «εισοδή» -αναγκαίος όρος- της κοινωνικής παραγωγής και αναπαραγωγής για την κάλυψη των συλλογικών κοινωνικών αναγκών, στον αντίποδα της κεφαλαιοκρατικής αντίληψης που την αντιμετωπίζει ως μια μεγιστοποιούμενη «εκροή» - εμπόρευμα και ταυτόχρονα χρηματιστηριακό προϊόν- ενός κεντρικότερου κλάδου, «αιμοδότη» της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Αυτό με τη σειρά του συνεπάγεται, ως αναγκαία προϋπόθεση, την ανάκτηση του ελέγχου της ενέργειας από την αγορά σε καθεστώς δημόσιου-κοινωνικού αγαθού (όχι περιορισμός στην κρατική ιδιοκτησία), των πηγών ως κοινών αγαθών και της παραγωγής από τους εργαζομένους και την κοινωνία, από το επίπεδο του σχεδιασμού έως το επίπεδο της διανομής, ώστε αφενός μεν να επιτυγχάνονται οι κλιματικοί στόχοι, αλλά παράλληλα να εξασφαλίζεται η μέγιστη περιβαλλοντική προστασία και η αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας και η ενεργειακή δημοκρατία. Το παραπάνω αποτελεί απλώς μια μεταβατική γενική κατεύθυνση ενός παραδείγματος για την ανάκτηση κλάδων και τομέων από την αγορά που είναι κρίσιμοι για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής και την εξασφάλιση των εντεινόμενων συλλογικών κοινωνικών αναγκών, στα οποία κομβικό στοιχείο, όχι μόνο οικονομικό-εισοδηματικό, αλλά και πολιτικό και κοινωνικής νομιμοποίησης είναι ποιο ταξικό μπλοκ επωμίζεται το κόστος. Στα παραπάνω, λόγω της ιδιαίτερης σημασίας τους, μεταξύ πολλών άλλων, πρέπει να σημειώσουμε ότι απαιτείται άμεσα η απαγόρευση της υδραυλική ρωγμάτωσης (fracking) και βεβαίως η κάθετη αντίθεση στη χρήση της πυρηνικής ενέργειας που επανεμφανίζεται δυναμικά, με πίεση για ορισμό χρονοδιαγραμμάτων για το οριστικό κλείσιμο όλων των υπαρχουσών εγκαταστάσεων.

Η απάντηση λοιπόν στην ενεργειακή φτώχεια και τις αυξημένες ανάγκες, ακόμα και για την εκρηκτική ανισότητα μεταξύ Βορρά και Παγκόσμιου Νότου, δε βρίσκεται στις εξορύξεις και στη διαρκώς αυξανόμενη προμήθεια ενέργειας σε διεθνές επίπεδο. Στα παραπάνω προφανώς απαιτείται να προστεθεί η ενεργειακή δημοκρατία και αλληλεγγύη, οι επενδύσεις στην εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους κλάδους και τομείς και στην αποκέντρωση ανθρώπων και δραστηριοτήτων όχι μόνο χωρική αλλά και του σχεδιασμού, της λήψης αποφάσεων καθώς και ενάντια στη συγκέντρωση του κεφαλαίου και στις κοινωνικές -τεχνολογικές μορφές που τη συνοδεύουν, αναπαράγοντας την κεφαλαιακή σχέση. Η βαθιά εκ βάθρων αμφισβήτηση των υλικοτήτων που έχει εγκαθιδρύσει ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής, από την ραγδαία αστικοποίηση και τις megacities, τις τεχνολογίες μεγάλης κλίμακας, την κατασπατάληση των φυσικών διαθεσίμων και την υποβάθμιση των οικοσυστημάτων, έως το βιομηχανικό -τεχνολογικό παράδειγμα που αναδύθηκε και συνδέθηκε άρρηκτα με τα ορυκτά καύσιμα θέτει το διακύβευμα για το είδος των προκλήσεων της εποχής.

Σε κάθε περίπτωση η όξυνση των αστικών ανταγωνισμών, η αναβίωση των εθνικισμών και ο πόλεμος ενταφιάζουν ακόμα και την τελευταία ελπίδα ορισμένων σοβαρών μέτρων για την ανάσχεση της κλιματικής κρίσης, βυθίζοντας ταυτόχρονα τους/τις φτωχούς/ες του παγκόσμιου Νότου και την κοινωνική πλειοψηφία στις χώρες του Βορρά σε πολλαπλές κρίσεις, επισιτιστικές, περιβαλλοντικές, ενεργειακές, δημόσιας υγείας, μείωσης των πραγματικών εισοδημάτων λόγω πληθωρισμού και ανεργίας, εκτοπισμών λόγω περιβαλλοντικών καταστροφών κ.λπ. Απέναντι, σε αυτή την κατάσταση απαιτείται, παρά την βαθύτατη αρνητική καμπή, η ανασυγκρότηση ενός διεθνιστικού, αντιπολεμικού και οικοσυσταλιστικού μπλοκ των από κάτω, ενός κοινωνικού και πολιτικού κινήματος απέναντι σε κάθε αστικό δίλλημα και σε κάθε έκφραση των αστικών στρατηγικών.

